

DET KONGELIGE BARNE-
OG FAMILIEDEPARTEMENT

Prop. 84 L

(2019–2020)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i barnevernloven (samtaleprosess,
årlig tilstandsrapportering mv.)

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold	5	6	Årlig tilstandsrapportering	31
			6.1	Gjeldende rett	31
2	Bakgrunnen for forslaget	7	6.2	Forslaget i høringsnotatet og bakgrunnen for dette	31
			6.3	Høringsinstansenes syn	31
3	Utvidet aldersgrense for rett til ettervern	11	6.4	Departementets vurderinger og forslag	33
3.1	Gjeldende rett	11			
3.2	Forslaget i høringsnotatet og bakgrunnen for dette	11	7	Plikt til å gi informasjon til politiet om at det er truffet vedtak om skjult adresse	35
3.3	Høringsinstansenes syn	12	7.1	Gjeldende rett	35
3.3.1	Utvidet aldersgrense fra 23 til 25 år	12	7.2	Forslaget i høringsnotatet og bakgrunnen for dette	35
3.3.2	Statlig betalingsansvar	13	7.2.1	Bakgrunnen for høringsforslaget ...	35
3.4	Departementets vurderinger og forslag	13	7.2.2	Forslaget i høringsnotatet	35
3.4.1	Utvidet aldersgrense fra 23 til 25 år	13	7.3	Høringsinstansenes syn	36
3.4.2	Statlig betalingsansvar	15	7.4	Departementets vurderinger og forslag	36
4	Samtaleprosess i fylkesnemndene	16	8	Begrensninger i retten til dokumentinnsyn i saker for fylkesnemnda	38
4.1	Gjeldende rett	16	8.1	Gjeldende rett	38
4.2	Forslaget i høringsnotatet og bakgrunnen for dette	17	8.2	Forslaget i høringsnotatet og bakgrunnen for dette	38
4.2.1	Bakgrunnen for høringsforslaget	17	8.2.1	Bakgrunnen for høringsforslaget ...	38
4.2.2	Forslaget i høringsnotatet	17	8.2.2	Forslaget i høringsnotatet	38
4.3	Høringsinstansenes syn	18	8.3	Høringsinstansenes syn	38
4.4	Departementets vurderinger og forslag	21	8.4	Departementets vurderinger og forslag	39
4.4.1	Samtaleprosess som en alternativ prosessform	21	9	Enkelte mindre endringer og opprettinger	40
4.4.2	Nærmere om reguleringen av samtaleprosessen	23			
5	Fylkesnemndas stedlige virkeområde	29	10	Økonomiske og administrative konsekvenser	41
5.1	Gjeldende rett	29	11	Merknader til de enkelte bestemmelser	43
5.2	Forslaget i høringsnotatet og bakgrunnen for dette	29			
5.3	Høringsinstansenes syn	29			
5.4	Departementets vurderinger og forslag	30			
				Forslag til lov om endringer i barnevernloven (samtaleprosess, årlig tilstandsrapportering mv.)	46

DET KONGELIGE BARNE-
OG FAMILIEDEPARTEMENT

Prop. 84 L

(2019–2020)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i barnevernloven (samtaleprosess, årlig tilstandsrapportering mv.)

*Tilråding fra Barne- og familiedepartementet 24. april 2020,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Barne- og familiedepartementet legger med dette frem forslag til endringer i barnevernloven. Formålet er å styrke rettssikkerheten til barn og foreldre gjennom riktigere hjelp og bedre beskyttelse.

Forslag til ny barnevernslov har vært på høring. Forslag til ny barnevernslov innebærer en fullstendig språklig og strukturell gjennomgang av hele loven samt ulike endringsforslag. Målet er at en ny barnevernslov skal bidra til bedre faglig arbeid og styrke rettssikkerheten for barn og foreldre. Proposisjonen inneholder enkelte forslag fra denne høringen, og som dermed gis et raskere tidsløp enn forslaget til ny lov. Forslagene kan behandles uavhengig av helheten i forslaget til ny barnevernslov og fremmes som forslag til endringer i gjeldende barnevernlov. Departementet tar sikte på å legge frem forslag til ny barnevernslov for Stortinget våren 2021.

Departementet foreslår i samsvar med Granavolden-plattformen å utvide aldersgrensen for rett til ettervern for barnevernsbarn fra 23 til 25 år. En rekke studier viser at ungdom som har opplevd

omsorgssvikt har høy risiko for å havne utenfor utdanning og arbeidsliv. Forslaget om å utvide aldersgrensen har fått bred støtte i høringen, og har også nær sammenheng med regjeringens klare mål om å redusere utenforskap blant unge voksne. Forslaget om utvidet aldersgrense er ett av flere tiltak for å styrke ettervernet. Rett til ettervern ble innført i 2018 da barnevernloven ble en rettighetslov. Forslaget om tydeligere regler for rett til ettervern inngår som en integrert del av forslaget til ny barnevernslov, og vurderes sammen med forslaget til ny lov.

Samtaleprosess er en alternativ prosessform for behandling av tvangssakene i fylkesnemndene, og innebærer at nemndlederen tar initiativ til samtaler hvor det søkes etter grunnlag for enighet mellom partene. Dersom saken ikke løses gjennom en samtaleprosess, vil saken behandles etter ordinær prosess. Samtaleprosess vurderes å være særlig egnet til å bedre kommunikasjon og dialog mellom partene. Det har vært forsøk med samtaleprosess i fem fylkesnemnder siden 2016. Departementet foreslår å innføre samtaleprosess

som en varig ordning. Både evalueringen av forsøket og høringen gir klar støtte til forslaget. Dette er en endring som kan gjennomføres uavhengig av forslaget om ny barnevernslov.

Departementet foreslår videre å åpne for større fleksibilitet knyttet til fylkesnemndenes stedlige virkeområde. Det er fra 1. januar 2020 gjennomført enkelte endringer i fylkesnemndenes organisering som følge av regionreformen. Endringsforslaget åpner for større fleksibilitet i organiseringen enn hva som følger av gjeldende lov.

God informasjon om tilstanden i barnevernstjenesten er viktig for at kommunens ledelse skal kunne ivareta sitt overordnede ansvar på en god måte. Ved behandlingen av Prop. 73 L (2016–2017) vedtok Stortinget i anmodningsvedtak nr. 779 at det skal innføres et krav om årlig tilstandsrapportering fra barnevernstjenesten til kommunestyret. Forslaget ble tatt inn i høringsnotatet om ny barnevernslov, og fremmes i denne proposisjonen. Et krav om årlig tilstandsrapportering er ett av flere grep for å bedre kommunens styring og ledelse av barnevernstjenesten. Forslaget må ses i sammenheng med forslag om et enklere og mer samordnet regelverk om internkontroll som er fremmet våren 2020 av Kommunal- og moderniseringsdepartementet. I forbindelse med arbeidet med ny barnevernslov vurderes ytterligere endringer som skal legge bedre til rette for kommunens styring og ledelse.

Departementet foreslår videre å gi barnevernstjenesten plikt til å gi informasjon til politiet om at det er truffet vedtak om skjult adresse. Bakgrunnen er at ikke alle barnevernstjenester informerer lokalt politi om slike saker. Departementet foreslår også å lovfeste en begrensning i partenes

rett til dokumentinnsyn i saker for fylkesnemnda. Forslaget innebærer at partene ikke har rett til innsyn i opplysninger om identiteten til anonyme vitner eller andre opplysninger som kan bidra til å avsløre barnets adresse i tilfeller der barnet bor på skjult adresse. Begge forslagene vil bidra til bedre beskyttelse av trusselutsatte barn, og kan gjennomføres uavhengig av forslaget til ny barnevernslov.

Departementet har vurdert om det er hensiktsmessig i denne proposisjonen å presisere at fylkesnemndas vedtak om samvær etter omsorgsovertakelse skal fastsettes etter en konkret vurdering ut fra det enkelte barns behov. Dette ble foreslått i høringsnotatet om ny barnevernslov. Høyesterett har imidlertid behandlet tre barnevernssaker i storkammer, og avsa den 27. mars 2020 en dom og to kjennelser. Sakene reiste blant annet spørsmål om retten til familieliv etter den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 8 var krenket, særlig sett i lys av dommer fra Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD) mot Norge. I avgjørelsene var blant annet utmåling av samvær et tema. Høyesterett fastslo at samvær etter omsorgsovertakelse må fastsettes konkret ut fra omstendighetene i den enkelte sak. På bakgrunn av Høyesteretts avgjørelser, finner departementet at det ikke er behov for å gå videre med lovforslaget i denne proposisjonen, da formålene lovendringen skulle oppfylle er ivaretatt. I lovproposisjonen om ny barnevernslov vil det bli foretatt en samlet vurdering av behovet for endringer i samværsreglene sett i sammenheng med loven som helhet. I arbeidet vil det bli lagt stor vekt på menneskerettslige vurderinger, og betydningen av avgjørelser fra EMD samt Høyesterett vil inngå som bakgrunn for arbeidet.

2 Bakgrunnen for forslaget

Barne- og familiedepartementet har hatt forslag til ny barnevernslov på høring. Forslaget tok utgangspunkt i NOU 2016: 16 *Ny barnevernslov – Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse*. Barnevernslovutvalget fikk i mandat å foreta en fullstendig språklig, teknisk og strukturell gjennomgang av loven og utarbeide utkast til ny barnevernslov. I tillegg ble utvalget bedt om å vurdere enkelte nærmere angitte temaer: rettighetsfesting, barnevernets ansvarsområde, forebyggende arbeid, regulering av faglige prinsipper, tidsriktig barnevernslov, tiltakene i barnevernet, partsrettigheter og samvær. Flere av utvalgets forslag er fulgt opp gjennom lovendringer som trådte i kraft 1. juli 2018, jf. Stortingets behandling av Prop. 169 L (2016–2017) *Endringer i barnevernloven mv. (bedre rettssikkerhet for barn og foreldre)*. Forslaget til ny lov bygger på en helhetlig gjennomgang av Barnevernslovutvalgets forslag. Departementet la stor vekt på at en ny barnevernslov skal være mer tilgjengelig for brukerne, og har foretatt en omfattende språklig og redaksjonell omarbeiding av hele loven med vekt på klart språk.

Et stort flertall av høringsinstansene ga overordnet støtte til forslaget til ny barnevernslov. Høringsinstansene har likevel en rekke innspill både til innholdet i og omtalen av ulike forslag. Flere fremhevet at det er behov for grundigere menneskerettslige vurderinger. I tillegg har Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) tatt en rekke barnevernssaker til behandling. Departementet tar derfor sikte på å legge forslag til ny barnevernslov frem for Stortinget våren 2021. Det vil bli lagt stor vekt på menneskerettslige vurderinger. Avgjørelser fra EMD samt Høyesterett inngår som bakgrunn for dette arbeidet.

Denne proposisjonen inneholder enkelte avgrensede forslag som kan vurderes uavhengig av forslaget til ny barnevernslov, og fremmes som forslag til endringer i gjeldende barnevernlov.

Forslag til ny barnevernslov ble sendt på høring 4. april 2019 til følgende høringsinstanser:

Arbeids- og sosialdepartementet
Finansdepartementet

Helse- og omsorgsdepartementet
Justis- og beredskapsdepartementet
Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Kulturdepartementet
Kunnskapsdepartementet
Nærings- og fiskeridepartementet
Utenriksdepartementet

Arbeids- og velferdsdirektoratet
Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir)
Bufetat, region Midt-Norge
Bufetat, region Nord
Bufetat, region Sør
Bufetat, region Vest
Bufetat, region Øst
Barneombudet
Datatilsynet
Diakonhjemmet Høgskole
Domstoladministrasjonen
Folkehelseinstituttet
Helsedirektoratet
Helseregionene (5)
Høgskolen i Innlandet
Høgskolen i Volda
Høgskolen i Østfold
Høgskolen på Vestlandet
Integrerings- og mangfoldsdirektoratet
Kompetanse Norge
Kriminalomsorgsdirektoratet
Krisesentersekretariatet
Likestillings- og diskrimineringsombudet
Nasjonalt kunnskapscenter om vold og traumatisk stress (NKVTS)
Nasjonalt utviklingssenter for barn og unge (NUBU)
Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO)
NOKUT – Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen
Nord universitet
Norges forskningsråd (NFR)
Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter (NIM)
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU)
Norsk Senter for Barneforskning (NOSEB)

Norsk senter for menneskerettigheter	Akademikerne
OsloMet – storbyuniversitetet	Antirasistisk senter
Pasient- og brukerombudene	Arbeidsgiverforeningen Spekter
Politidirektoratet	BAR – Barn av rusmisbrukere
Regionale kunnskapssentre for barn og unge (RKBU)	Batteriet Oslo
Regionale ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS)	Den Norske Advokatforening
Regionsenter for barn og unges psykiske helse, Helseregion Øst og Sør (RBUP)	Den Norske Dommerforening
Regjeringsadvokaten	Den norske jordmorforening
Samisk høghskole	Den norske legeforening
Sekretariatet for konfliktrådene	Den norske tannlegeforening
Sentralenheten for fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker	Elevorganisasjonen
Statens barnehus Bergen	Fagforbundet
Statens barnehus Bodø	Familiekanalen
Statens barnehus Hamar	Fellesorganisasjonen
Statens barnehus Kristiansand	Forandringsfabrikken
Statens barnehus Moss	Foreldreutvalget for barnehager
Statens barnehus Oslo	Foreldreutvalget for grunnopplæringen
Statens barnehus Sandefjord	Foreningen Romanifolkets Kystkultur (FRK)
Statens barnehus Stavanger	Frelsesarmeen
Statens barnehus Trondheim	Forum for Barnekonvensjonen
Statens barnehus Tromsø	Hovedorganisasjonen Virke
Statens barnehus Ålesund	Ideelt barnevernsforum
Statens helsetilsyn	Innvandrerne landsorganisasjon (INLO)
Statens råd for likestilling av funksjonshemmede	Juridisk rådgivning for kvinner
Statens sivilrettsforvaltning	Juss-Buss – Juss-studentenes rettsinformasjon
Statistisk sentralbyrå	Jussformidlingen i Bergen
Sysselmannen på Svalbard	Jusshjelpa i Midt-Norge
Trygderetten	Jusshjelpa i Nord-Norge
Universitetet i Agder	Kirkens bymisjon
Universitetet i Bergen	Kompetansenettverk for kvalitet i barnevern (KIB)
Universitetet i Oslo	Kommunesektorens organisasjon (KS)
Universitetet i Stavanger	Kristne friskolers forbund
Universitetet i Sørøst-Norge	Landsforeningen for barnevernsbarn
Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet	Landsgruppen av helsesøstre
Utdanningsdirektoratet	Landsorganisasjonen i Norge (LO)
Utlendingsdirektoratet	Landsorganisasjonen for romanifolket
Utlendingsnemnda	Lærernes yrkesforbund
Velferdsforskningsinstituttet NOVA ved OsloMet	Mental helse ungdom
VID vitenskapelige høghskole	MiRA ressurscenter for kvinner med minoritetsbakgrunn
Riksrevisjonen	Norges Juristforbund
Sametinget	Norges Kvinne- og familieforbund
Sivilombudsmannen	Norges Røde Kors
Alle landets kommuner	Norges Røde Kors Ungdom
Alle landets fylkesmenn	Norsk barnevernlederorganisasjon (NOBO)
Alle landets fylkeskommuner	Norsk Barnevernsamband
Longyearbyen lokalstyre	Norsk Folkehjelp
Abelia	Norsk Fosterhjemsforening
	Norsk Innvandrersforum
	Norsk lektorlag
	Norsk montessoriforbund
	Norsk Psykologforening
	Norsk sykepleierforbund
	Norsk tannpleierforening

Norsk Tjenestemannslag (NTL)	Follo tingrett
Norske fag- og friskolers landsforbund	Helsedirektoratet
Næringslivets Hovedorganisasjon	Helse Midt-Norge RHF
Organisasjonen for barnevernsforeldre (OBF)	Høgskolen i Innlandet
Organisasjonen for private barneverntiltak (OPB)	Høgskolen i Volda
Organisasjonen mot offentlig diskriminering (OMOD)	Kristiansand tingrett
Press – Redd Barna Ungdom	Kompetanse Norge
Private barnehagers landsforbund	Nasjonalt utviklingssenter for barn og unge (NUBU)
Redd Barna	Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM)
Rådet for psykisk helse	Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU)
Selvhjelp for innvandrere og flyktninger	Oslo tingrett
Skolelederforbundet	Oslo universitetssykehus HF
Skolenes landsforbund	OsloMet – storbyuniversitetet
SOS-barnebyer	Politidirektoratet
Steinerskoleforbundet	Riksadvokaten
Stendi	Regionalt kunnskapssenter for barn og unge Nord (RKBU Nord) ved UiT Norges arktiske universitet
Stiftelsen Fontene	Sentralenheten for fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker
Stiftelsen Kirkens familievern	Skattedirektoratet
Stiftelsen Menneskerettighetshuset	Statens helsetilsyn
Stiftelsen Rettferd for taperne	Statens sivilrettsforvaltning
Taternes landsforening	Statistisk sentralbyrå
Uni Research	Stiftelsen RBUP Øst og Sør
UNICEF Norge	Syssele mannen på Svalbard
UNIO – Hovedorganisasjon for universitets- og høyskoleutdannede	Universitetet i Agder
Universitets- og høgskolerådet	Universitetet i Oslo
Utdanningsforbundet	Universitetet i Stavanger
Velferdsalliansen	Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet
Voksne for barn	Universitets- og høgskolerådet
Yrkesorganisasjonenes sentralforbund	Utdanningsdirektoratet
Høringsfristen var 1. august 2019. Følgende instanser har uttalt seg:	Utlendingsdirektoratet
Helse- og omsorgsdepartementet	Utlendingsnemnda
Justis- og beredskapsdepartementet	VID vitenskapelige høyskole
Utenriksdepartementet	Sivilombudsmannen
Arbeids- og velferdsdirektoratet	Asker kommune
Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet	Bamble kommune
Barne-, ungdoms- og familiedirektoratets Eksterne kompetansegruppe for dialog og mangfoldsensitivitet	Barnevernstjenesten i Trysil og Engerdal
Barnevernvakten Romerike – Øst politidistrikt	Bergen kommune
Bergen tingrett	Bærum kommune
Bufetat, region Midt-Norge	Drammen kommune
Bufetat, region Nord	Gjesdal kommune
Bufetat, region Sør	Grong kommune
Bufetat, region Vest	Fredrikstad kommune
Bufetat, region Øst	Færder kommune
Barneombudet	Horten kommune
Barnesakkyndig kommisjon	Hå kommune
Direktoratet for e-helse	Klepp kommune
Domstoladministrasjonen	

Kristiansand kommune	Ideelt Barnevernsforum
Lier kommune	Islamsk Råd Norge
Marker kommune	Kirkens bymisjon
Narvik kommune	Klokkergårdstiftelsen
Numedal kommune	Kompetansenettverk for kvalitet i barnevern (KIB)
Oslo kommune	Kommunesektorens organisasjon (KS)
Porsgrunn kommune	Landsforbundet for utviklingshemmede og pårørende (LUPE)
Ringerike kommune	Landsforeningen for barnevernsbarn
Sandnes kommune	Landsforeningen for Rettssikkerhet
Sarpsborg kommune	Landsorganisasjonen i Norge (LO)
Snåsa kommune	MiRA-Senteret
Sokndal kommune	Muslimsk Dialognettverk
Stavanger kommune	Norges Røde Kors
Time kommune	Norsk Barnevernlederorganisasjon (NOBO)
Trondheim kommune	Norsk Barnevernsamband
Tromsø kommune	Norsk Fosterhjemsforening
Tysnes kommune	Norsk Innvandrersforum
Fylkesmannen i Agder	Norsk Presseforbund, Norsk Redaktørforening og Norsk Journalistlag
Fylkesmannen i Innlandet	Norsk Psykologforening
Fylkesmannen i Nordland	Norsk Sykepleierforbund
Fylkesmannen i Oslo og Viken	Norske Kveneres Forbund
Fylkesmannen i Rogaland	NHO Service og Handel
Fylkesmannen i Vestfold og Telemark	OMEP Norge (Verdensorganisasjonen for små barns oppvekst og danning)
Fylkesmannen i Vestland	Organisasjonen for barnevernsforeldre (OBF)
Longyearbyen lokalstyre	Redd Barna
ADHD Norge	Rettspolitisk forening
Adopterte	Rådet for psykisk helse
BAR – Barn av rusmisbrukere	Sex og samfunn
Den Norske Advokatforening	SOS-barnebyer
Den Norske Dommerforening	Stiftelsen barnas rettigheter
Den norske legeförening	Stine Sofies Stiftelse
Digibarnevern, kommunal del	UNICEF Norge
Fagforbundet	UNIO
Familiekanalen	Voksne for Barn
Fellesorganisasjonen	
Finans Norge	
Fokus på Barnevernet	
Forandringsfabrikken	
Foreningen 2 Foreldre	
FRI – Foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold	

I tillegg er det kommet enkelte innspill fra privatpersoner.

3 Utvidet aldersgrense for rett til ettervern

3.1 Gjeldende rett

Barnevernloven § 1-3 gir adgang til å opprettholde igangsatte tiltak, eller erstatte disse med nye tiltak når ungdommen fyller 18 år, såkalt ettervern. Tiltak etter loven kan også gis selv om ungdommen i en kortere periode før fylte 18 år ikke har mottatt tiltak fra barnevernet. Ettervern kan tilbys frem til ungdommen fyller 23 år. Aldersgrensen ble i 1998 hevet fra 20 til 23 år. Dette ble begrunnet med at mange ungdommer fortsatt har behov for hjelp og oppfølging når de blir myndige, og at det i en slik situasjon kan oppleves vanskelig å bli henvist til sosialtjenesten for videre tiltak.¹ Retten til barnevernstiltak etter barnevernloven § 1-5 gjelder også tiltak etter 18 år.

Vilkårene for rett til ettervern er skjønnsmessige. Opphør av tiltak ved fylte 18 år, og avslag på søknad om tiltak etter fylte 18 år, må begrunnes ut fra hensynet til barnets beste. Barnevernstjenesten skal kontakte barn som er under barnevernets omsorg i god tid før ungdommen fyller 18 år, for å vurdere behovet for ettervern, jf. § 4-15.

Bufetats betalingsansvar gjelder for ungdom inntil 20 år og omfatter institusjonstiltak og fosterhjem, jf. § 9-4. Kommunen betaler egenandel ved bruk av slike tiltak, jf. § 9-5. Når barnevernsreformen trer i kraft, jf. Prop. 73 L (2016–2017), oppheves dagens refusjonsordning for utgifter til ordinære fosterhjem. Kommunen får dermed fullt

betalingsansvar for ordinære fosterhjem. Bufetats betalingsansvar vil gjelde ettervernstiltak i form av institusjonsplasser og spesialiserte fosterhjem.

Ifølge tall fra SSB var det ved utgangen av 2018 totalt 5 062 unge i alderen 18–22 år som hadde ettervernstiltak i barnevernet. Av disse var 1 980, det vil si om lag 40 % av de som mottok ettervern, 18 år. Antall ungdommer som har ettervernstiltak synker år for år ettersom ungdommene blir eldre, men det synker mest etter at ungdommen har fylt 20 år. Ved 22-årsalder er det i snitt bare om lag 10 % av de som hadde omsorgs- eller hjelpetiltak ved 17-årsalder som fortsatt har tiltak fra barnevernet. Ved utgangen av 2018 hadde 286 22-åring-er ettervernstiltak fra barnevernet.

3.2 Forslaget i høringsnotatet og bakgrunnen for dette

Departementet foreslo i høringsnotatet å styrke retten til ettervern og utvide aldersgrensen til 25 år. Forslaget er i samsvar med Granavolden-plattformen der det heter at regjeringen vil utvide retten til ettervern for barnevernsbarn fra 23 til 25 år. Forslaget er også en oppfølging av Fosterhjemsutvalget som i NOU 2018: 18 *Trygge rammer for fosterhjem* ba departementet vurdere om aldersgrensen for ettervern bør økes til 25 år.

Barnevernslovutvalget foreslo ingen endringer i dagens aldersgrense for rett til ettervern, men en rekke høringsinstanser mente at aldersgrensen burde heves til 25 år. Departementet henviste

¹ Ot.prp. nr. 61 (1997–98), se punkt 2.2.2.

Tabell 3.1 Barn og ungdom med barnevernstiltak, etter omsorgs- og hjelpetiltak. Ved utgangen av året

	17 år		I alt	18 år		19 år	20 år	21 år	22 år	Totalt 18–22 år
	Hjelpe- tiltak	Omsorgs- tiltak		Hjelpe- tiltak	Hjelpe- tiltak					
2018	1701	807	2508	1980	1401	873	522	286	5062	
Gjennomsnitt 2014–2018	1729	785	2514	1630	1257	754	461	259	4361	

Kilde: SSB

i høringsnotatet om ny barnevernslov til at selv om lov og retningslinjer legger opp til at unge i barnevernet skal ha god oppfølging i overgangen til voksenlivet, viser forskning og statistikk at mange ikke får den hjelpen de trenger.² Begrenset sosial og praktisk støtte, brudd i relasjoner i en sårbar overgang og manglende muligheter til å vende tilbake til barnevernssystemet, gjør at overgangen til voksenlivet oppleves som brå. En rekke studier viser at ungdom som har opplevd omsorgssvikt har høy risiko for å havne utenfor utdanning og arbeidsliv. Forskning viser samtidig at unge som mottar ettervern, klarer seg bedre senere i livet enn unge som ikke mottar dette. Forskning viser også at unge voksne med barnevernserfaring ofte trenger lenger tid for å oppnå gode overganger til voksenlivet sammenlignet med unge uten barnevernserfaring.³

Departementet uttalte i høringsnotatet at en utvidet aldersgrense vil gi en forlenget oppfølging av disse ungdommene, og at det kan være et viktig grep for å gjøre overgangen til voksenlivet lettere. Å utvide aldersgrensen for rett til ettervern har derfor også nær sammenheng med regjeringens mål om å redusere utenforskap blant unge voksne. Departementet foreslo derfor å gi ungdom rett til ettervern frem til fylte 25 år.

Departementet foreslo også å tydeliggjøre retten til ettervern gjennom enkelte presiseringer av vilkårene for rett til ettervern. Departementet foreslo blant annet å lovfeste at tiltak kan iverksettes selv om ungdommen har vært uten tiltak en periode, for å tydeliggjøre at det er mulig for ungdommen å ombestemme seg. Departementet vil komme tilbake til oppfølgingen av disse forslagene i forslag til ny barnevernslov.

Departementet foreslo ingen endringer i aldersgrensen for det statlige betalingsansvaret.

3.3 Høringsinstansenes syn

3.3.1 Utvidet aldersgrense fra 23 til 25 år

Om lag 50 høringsinstanser uttaler seg om forslaget om å heve den øvre aldersgrensen for ettervern fra 23 til 25 år. De aller fleste er positive til dette, om lag 45 instanser, mens om lag 5 instanser er mot forslaget. I tillegg er det om lag 10 høringsinstanser som støtter forslaget på generelt grunnlag.

Blant de som støtter forslaget er *Bufdir, Bufetat region øst, Barneombudet, flere fylkesmenn, Helse Midt-Norge, NUBU, Oslo politidistrikt, fylkesnemndene, Høgskolen i Innlandet, OsloMet, Universitetet i Agder, VID vitenskapelige høyskole, kommunene Bergen, Drammen, Fredrikstad, Færder, Klepp, Kristiansand, Marker, Narvik, Oslo, Tromsø og Trondheim, FO, Forandringsfabrikken, Fosterhjemforeningen, Kirkens bymisjon, KS, Landsforeningen for barnevernsbarn, Norsk Barneverns-samband, Redd Barna, Røde Kors og SOS-barnebyer.*

Høringsinstansene som støtter forslaget legger særlig vekt på at barn med barnevernserfaring ofte vil ha behov for støtte i overgangen til voksenlivet. *Fylkesnemndene* viser i den sammenheng til at barn som har mottatt hjelp fra barnevernstjenesten i større grad enn andre barn er sårbare for de utfordringer de vil møte som voksne, og at de også ofte har et mindre nettverk rundt seg.

Kristiansand kommune uttaler:

«Den utvidede aldersgrensen vil etter all sannsynlighet omfatte noen få barn, men det gir mulighet til å hjelpe de som har vanskeligst for å takle overgangen til en selvstendig voksentilværelse.»

Oslo politidistrikt og Røde Kors støtter utvidelse av rett til ettervern, og begge viser til at unge voksne som av ulike grunner har falt utenfor det normale løpet med skole, utdanning og jobb, kan ha særlig behov for ettervern.

VID vitenskapelige høyskole og Universitetet i Agder uttaler at forslaget også kan ses som tidlig intervensjon ettersom ungdommene etter noen år selv vil bli foreldre, og en god overgang til voksenlivet vil gjøre dem bedre i stand til å være gode foreldre.

Høringsinstansene som er kritiske til å heve aldersgrensen er blant annet *Stavanger kommune, Asker kommune, Hå kommune, fylkesmannen i Vestfold og Telemark og Familiekanalen*. Flere av disse instansene legger vekt på at ungdommene fra 23 år bør ivaretas av andre tjenester og understreker behovet for samarbeid med andre tjenester.

Fylkesmannen i Vestfold og Telemark mener at barnevernstjenesten har nok utfordringer med å fylle ettervernet med et godt tilbud i dag, og at det er viktigere å jobbe med et godt ettervern for dagens målgruppe.

Hå kommune uttaler at de ser det som positivt at retten til ettervern styrkes, men de ser ikke behov for å heve aldersgrensen med to år.

² Bakketeig, E & Backe-Hansen, E. (red.), 2008, Forskningskunnskap om ettervern. NOVA rapport 17/08.

³ E. Backe-Hansen, C. Madsen, L.B. Kristofersen & B. Hvin-den (red.) (2014). Barnevern i Norge 1990–2010. En longitudinell studie. NOVA rapport 9/14

Stavanger kommune uttaler at de mener forslaget om utvidelse av ettervern er utilstrekkelig utredet. De mener det ikke er hensiktsmessig at barnevernstjenesten skal opprettholde tiltak dersom det er åpenbart at ungdommen vil ha behov for hjelp fra andre tjenester.

Enkelte instanser mener at en utvidet aldersgrense må kombineres med et tyngre kommunalt ansvar for denne gruppen. *Asker kommune* savner en vurdering av om det ville være mer hensiktsmessig å legge ansvaret for oppfølging av ettervern til NAV eller en annen tjeneste, for å samle tjenester til unge voksne med utfordringer på ett sted.

Sandnes kommune og *Time kommune* uttaler at slik de ser det er kompleksiteten og utfordringene med overgang fra barnevern til det voksne hjelpeapparatet for store til at dette alene løses med utvidet ettervernalder. De mener det bør vurderes om det er hensiktsmessig om kommunen får et samlet ansvar for å gi etterverntilbud til unge voksne som har hatt tiltak fra barnevernstjenesten, på samme måte som kommunen får et samlet ansvar for forebyggende tiltak.

3.3.2 Statlig betalingsansvar

Det er om lag 10 høringsinstanser som uttaler seg eksplisitt om forslaget om ikke å endre dagens aldersgrense for det statlige betalingsansvaret.

I underkant av 10 instanser mener at statens betalingsansvar bør følge aldersgrensen for ettervern. Dette gjelder blant annet *KS*, *NOBO*, *Klokkergårdstiftelsen*, *Bærum kommune*, *Drammen kommune*, *Tromsø kommune* og *barnevernstjenesten i Trysil og Engerdal*.

NOBO uttaler:

«det må være samsvar mellom kommunens ansvar for ettervern til ungdommer og Bufetat's bistandsplikt når det gjelder tiltak. Den statlige bistandsplikten og det statlige betalingsansvaret må følge aldersgrensen for ettervern for de ungdommene som trenger fortsatt opphold i tiltak som er det statlige barnevernets ansvar.»

Klokkergårdstiftelsen legger vekt på at mange institusjoner/kollektiv tilbyr oppfølging etter fylte 20 år. Dagens regler innebærer i praksis at institusjonen blir bedt om å redusere tilbudet for å få døgnprisen ned. Det går på bekostning av hva de mener er faglig forsvarlig for den enkelte ungdom. De mener det er ungdommens behov for hjelp som bør avgjøre hvor lenge Bufetat har betalingsansvar, ikke alderen.

Bufetat region øst gir på sin side støtte støtte til departementets vurdering og uttaler:

«Vi er videre enige med departementet i at et forlenget statlig betalingsansvar vil kunne bidra til at flere ungdommer med sammensatte behov blir værende for lenge i barnevernstiltak. Ved å utvide det statlige betalingsansvaret vil dette også by på utfordringer med at barn og ungdom med et stort aldersspenn oppholder seg i institusjonen. Vi støtter oss derfor til at det ikke foretas noen endringer i det statlige betalingsansvaret.»

Helsetilsynet uttaler at det viktige for dem

«er å sikre et helhetlig tiltaksløp og kontinuitet slik at tiltak ikke plutselig opphører uten videre tilstrekkelig oppfølging grunnet at betalingsansvaret overføres til kommunen når ungdommen fyller 20 år.»

Fosterhjemsforeningen skriver at man særskilt må ivareta at fosterbarn i statlige familiehjem får ettervern når det er kommunen som skal videreføre ettervernet og Bufetat sitt ansvar slutter ved 20 år.

3.4 Departementets vurderinger og forslag

3.4.1 Utvidet aldersgrense fra 23 til 25 år

Departementet fastholder forslaget om å utvide aldersgrensen for ettervern fra 23 til 25 år. Forslaget har fått bred støtte i høringen og kan gjennomføres i gjeldende lov. Øvrige forslag om å tydeliggjøre reglene for rett til ettervern, vil bli vurdert i arbeidet med ny barnevernslov.

Departementet viser til at flere høringsinstanser peker på at et forlenget ettervern vil innebære en viktig støtte i overgangen til voksenlivet. Dette underbygges av både norsk og internasjonal forskning. Forskning viser at unge voksne med barnevernserfaring ofte trenger hjelp over lengre tid for å mestre overgangen til voksenlivet.⁴ Samtidig viser forskning at de som mottar videre oppfølging fra barnevernet etter fylte 18 år, klarer seg bedre senere i livet enn ungdom som ikke mottar dette. En utvidelse av aldersgrensen vil bidra til å gi unge i barnevernet et tilbud som er mer på linje

⁴ E. Backe-Hansen, C. Madsen, L.B. Kristofersen & B. Hvinden (red.) (2014). Barnevern i Norge 1990–2010. En longitudinell studie. NOVA rapport 9/14.

med det de fleste unge i Norge i dag får av sine foreldre.

Også Fosterhjemsutvalget har i NOU 2018: 18 *Trygge rammer for fosterhjem*, bedt departementet vurdere om aldersgrensen for ettervern bør økes til 25 år. Utvalget begrunner dette med at de fem årene fra 18 til 23 år for noen kan gå fort. Mange unge vil antagelig forsøke å stå på egne ben først, før de eventuelt ser behovet for ytterligere hjelp. Som *Oslo politidistrikt* og *Røde Kors* viser til, kan ettervern være et viktig tiltak særlig for de som sliter med rus eller kriminalitet, eller faller utenfor skole, utdanning og jobb. At barnevernet kan gi støtte og hjelp til ungdom med barnevernserfaring som strever med overgangen til voksenlivet, og at støtten kan gis lenger inn i overgangsfasen, kan bidra til å forhindre langvarig utenforskap. Ettervern vil dermed kunne gi positive effekter både for den unge selv, og for samfunnet for øvrig.

Departementet har notert seg at enkelte høringsinstanser mener det er viktigere å gi et godt tilbud til ungdom i alderen 18 til 23 år, enn å utvide aldersgrensen. Departementet foreslo i høringsnotatet også å tydeliggjøre vilkårene for rett til ettervern. Dette er forslag som inngår som en integrert del av forslaget til ny barnevernslov, og som departementet kommer tilbake til når forslag til ny lov legges frem. En utvidet aldersgrense er et viktig tiltak som kan gjennomføres innenfor gjeldende regler for rett til ettervern, og departementet foreslår derfor en slik endring nå. Det er også iverksatt andre tiltak for å styrke ettervernsarbeidet. I statsbudsjettet for 2020 er det bevilget midler til å styrke barnevernets hjelpetiltaksarbeid, inkludert oppfølging av unge over 18 år. Midlene skal brukes på å prøve ut en grunnmodell for hjelpetiltak i enkelte kommuner, for å innhente erfaringer og kunnskap før modellen kan tas i bruk i alle kommuner. Grunnmodellen skal tydeliggjøre hva slags oppfølging og hjelp barnevernet skal tilby, med anbefaling av arbeidsformer, faglige verktøy og veilednings- og nettverkstiltak. Den skal hjelpe barnevernstjenesten å jobbe mer systematisk, ta i bruk mer virksomme tiltak og sørge for at hjelpen som gis er bedre tilpasset barnas og familienes behov. Bufdir jobber for tiden sammen med kommuner og relevante forskningsmiljø med å utvikle det konkrete faglige innholdet i grunnmodellen.

Formålet med ettervern er å gi ungdommen hjelp til å håndtere overgangen til voksenlivet. Departementet viser til at loven ikke gir føringer for hvilke hjelpetiltak som kan iverksettes etter 18 år. Som nevnt, har mange ungdommer med barnevernserfaring et mer sårbart familienettverk

enn ungdommer flest og kan ha behov for hjelp, støtte og veiledning som andre ungdommer får fra foreldre og nettverk. Kjernen i ettervernstilbudet handler derfor om å gi støtte, råd og veiledning. Barnevernet har et omsorgsperspektiv i sin oppfølging, og vil i større grad enn andre tjenester kunne ivareta ungdommens utviklings- og omsorgsbehov.⁵ Noen ungdommer vil kunne ha behov for å fortsette å bo i et barnevernstiltak, for eksempel et fosterhjem etter fylte 18 år, eller få støtte til å bo på egenhånd. Det kan også være behov for andre barnevernstiltak.

Ungdom med erfaring fra barnevernet vil ofte ha behov for hjelp fra ulike instanser samtidig. Forskning viser blant annet at en stor andel barn i barnevernet har problemer med å fullføre videregående skole, og at mange barn i fosterhjem og institusjon har psykiske vansker.⁶ *Stavanger kommune* mener at forslaget ikke er tilstrekkelig utredet og at det ikke er hensiktsmessig at barnevernstjenesten skal opprettholde tiltak dersom det er åpenbart at ungdommen vil ha behov for hjelp fra andre tjenester. Departementet legger til grunn at hvilke tiltak som iverksettes for den enkelte ungdom må følge av en konkret vurdering i samsvar med prinsippene for ansvarsdeling mellom barnevernstjenesten og andre relevante instanser. Departementet fremhever i den forbindelse at et godt samarbeid mellom barnevernstjenesten, NAV, helse- og/eller skolesektoren ofte vil være nødvendig for å kunne gi ungdommen helhetlig hjelp og oppfølging. For eksempel vil NAV-kontoret gi arbeidsrettet oppfølging og eventuelt dekke ungdommens utgifter til husleie, mens barnevernstjenesten kan gi tiltak som oppfølging av miljøarbeider, eller råd og veiledning.⁷ I mange tilfeller vil derfor en viktig oppgave for barnevernstjenesten i ettervernsarbeidet være å bistå med å formidle kontakt med andre deler av hjelpeapparatet. Dette gjelder også ved avslutning av ettervern, for å sikre en god overgang fra barnevernet til andre hjelpeinstanser. Dette følger

⁵ Oterholm, I. (2015). *Organisasjoners betydning for sosialarbeideres vurderinger*. Høgskolen i Oslo og Akershus, avhandling 2015 nr. 8.

⁶ E. Backe-Hansen, C. Madsen, L.B. Kristofersen & B. Hvinden (red.) (2014). *Barnevern i Norge 1990–2010. En longitudinell studie*. NOVA rapport 9/14, Folkehelseinstituttet (2015, 9. april). *Folkehelse rapporten (nettutgaven) – Helse tilstanden i Norge*. Hentet fra <https://www.fhi.no/nettpub/hin/>, Kayed, N. S. m.fl. (2015). *Resultater fra forskningsprosjektet psykisk helse hos barn og unge i barnevernstinstitusjoner*. NTNU.

⁷ Se *Retningslinjer for samarbeid mellom barnevernstjenesten og NAV-kontoret*, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Arbeids- og velferdsdirektoratet, sist endret 16.12.2016, punkt 4.3.2.

av barnevernstjenestens plikt til å samarbeide med andre instanser, jf. barnevernloven § 3-2.

Barne- og familiedepartementet utarbeider sammen med Kunnskapsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet et forslag til lov- og forskriftsendringer som skal sikre bedre koordinerte tjenester og styrke samarbeidet mellom velferds-tjenestene til barn og unge. Forslagene vil bli sendt på høring i 2020. Arbeidet inkluderer samarbeid om tiltak til ungdom som har rett til ettervern etter barnevernloven.

Departementet foreslår etter dette å utvide aldersgrensen for rett til ettervern til 25 år. Det vises til forslag til endringer i barnevernloven § 1-3.

3.4.2 Statlig betalingsansvar

Forslaget om å utvide aldersgrensen for rett til ettervern til 25 år gjelder alle typer frivillige tiltak, og omfatter både avgrensede tiltak som veiledning og mer omfattende tiltak som mulighet til å fortsette å bo i fosterhjem.

Enkelte ungdom vil også kunne ha behov for opphold i spesialiserte tiltak som barnevernsinstitusjon eller spesialiserte fosterhjem etter fylte 18 år. Tall fra Bufdir viser at det er noen få unge som bor i institusjon eller spesialiserte fosterhjem etter at de fyller 18 år. Tallet reduseres for 19-åringer og det er svært få unge over 20 år som bor i institusjon eller spesialiserte fosterhjem.

Kommunen betaler en fastsatt egenandel til Bufetat ved bruk av plasser i barnevernsinstitusjoner og spesialiserte fosterhjem frem til ungdommen fyller 20 år.⁸ Frem til barnevernsreformen trer i kraft i 2022, har Bufetat også med-

finansieringsansvar for ordinære fosterhjem ved at Bufetat refunderer utgifter over en fastsatt grense. Etaten har et økonomisk ansvar både for tiltak som videreføres, og for nye tiltak som iverksettes etter fylte 18 år. Dersom ungdommen har behov for slike tiltak fra fylte 20 år, må kommunen dekke utgiftene til tiltaket fullt ut.

Enkelte høringsinstanser mener at det statlige betalingsansvaret også bør gjelde til ungdommen er 25 år, for dermed å oppnå likhet i det statlige og det kommunale ansvaret. Siden det statlige medfinansieringsansvaret for ordinære fosterhjem uansett opphører i 2022, gjelder spørsmålet primært institusjonsplasser og bruk av spesialiserte fosterhjem. Departementet er enig i at et forlenget statlig betalingsansvar vil kunne føre til økt bruk av slike tiltak for denne gruppen ungdom.

Etter departementets oppfatning vil det å forlenge det statlige betalingsansvaret for institusjon eller spesialisert fosterhjem ikke være i overensstemmelse med formålet med ettervern, som er å gi hjelp i overgangen til en selvstendig voksentilværelse. De gode faglige grunnene for slike spesialiserte tiltak i barnevernet blir også færre etter hvert som ungdommen blir eldre. Et forlenget statlig betalingsansvar vil kunne føre til at flere ungdommer med sammensatte behov blir værende for lenge i barnevernstiltak, når de i stedet skal hjelpes av andre tjenester. Departementet ser også at det kan være en utfordring at barn og unge med et stort aldersspenn oppholder seg i samme institusjon, og at det i seg selv er et argument for at aldersgrensen ikke bør utvides. Det er samtidig viktig at barnevernstjenesten, som ledd i ettervernet, sørger for et godt samarbeid med andre relevante tjenester slik at ungdommen får riktig hjelp etter at slike tiltak er avsluttet.

Departementet foreslår etter en helhetsvurdering ingen forlengelse av det statlige betalingsansvaret.

⁸ Når barnevernsreformen trer i kraft i 2022, bortfaller refusjonsordningen for utgifter til ordinære fosterhjem, jf. Prop. 73 L (2016–2017)

4 Samtaleprosess i fylkesnemndene

4.1 Gjeldende rett

Samtaleprosess er en alternativ prosessform for å behandle saker i fylkesnemndene, og innebærer at nemndlederen tar initiativ til samtaler hvor det søkes etter grunnlag for enighet mellom partene. Ettersom barnevernsakene er unndratt fra partenes rådighet og målet med fylkesnemndsbehandlingen er å finne den løsningen som er til barnets beste, kan det ikke gjennomføres mekling i tradisjonell forstand i barnevernsakene.^{1 2}

Formålet med en samtaleprosess er å legge til rette for en konstruktiv dialog mellom partene med sikte på å komme frem til avtalebaserte løsninger. Samtaleprosess tar utgangspunkt i meklingsteori og har fokus på å skape større grad av felles forståelse og samhandling mellom partene om den faktiske situasjonen, mulige hjelpetiltak og andre løsninger fremover som er til barnets beste. Fylkesnemndleder kan tilby partene flere samtalemøter dersom partene er enige om å prøve ut en midlertidig ordning i en nærmere fastsatt periode. Samtaleprosessen kan føre til at foreldre, eventuelt barnet, og barnevernstjenesten kan bli helt eller delvis enige. Samtaleprosess kan resultere i enighet om frivillige tiltak slik at kommunen trekker begjæringen om tvangstiltak, eller at partene nedlegger felles forslag til tvangsvedtak og samtykke til at saken avgjøres av nemndleder alene og uten forhandlingsmøte.³ Dersom partene ikke blir enige, vil saken følge de vanlige saksbehandlingsreglene for nemndsbehandling.

Det fremgår av barnevernloven § 7-25 at departementet kan samtykke til at det i en eller flere nemnder igangsettes forsøk med at nemndleder tar initiativ til en samtaleprosess hvor det søkes etter grunnlag for enighet mellom partene. Det fremgår videre av bestemmelsen at departementet kan gi nærmere regler om gjennomføringen av slike forsøk.

Departementet uttalte i forarbeidene⁴ at det er hensyn som taler for og mot å innføre en ordning med samtaleprosess. Departementet viste på den ene siden til at enighet mellom partene vil være en fordel med tanke på behovet for kontakt og samarbeid etter at vedtak er fattet, og at gjensidig forståelse og tillit mellom partene vil kunne forebygge at barnet kommer i en lojalitetskonflikt. Departementet viste på den annen side til at barnevernstjenesten og private parter ikke er likeverdige, samt til at partenes oppfatning av fylkesnemnda som en uavhengig og objektiv instans vil kunne påvirkes i negativ retning. Departementet vurderte at før samtaleprosess innføres som en generell ordning for fylkesnemndene, bør det igangsettes prøveprosjekter i en eller flere fylkesnemnder. Slike prøveprosjekter må være gjestand for en grundig evaluering, slik at mer generelle ordninger kan igangsettes på mer erfaringsbasert grunnlag. Departementet foreslo på denne bakgrunn en hjemmel for å igangsette forsøk med samtaleprosess i en eller flere nemnder. Hjemmelen trådte i kraft i 2008.

Forsøk med samtaleprosess

Departementet ga i 2016 samtykke til at et forsøk med samtaleprosess startet opp i fem fylkesnemnder.^{5 6} Det er gitt retningslinjer for forsøket.⁷ Forsøket er blitt forlenget og løper til 31.12.2020.⁸ Dersom samtaleprosess på et tid-

¹ Det er etter fast rettspraksis heller ikke mulig å inngå rettsforlik i disse sakene for retten, jf. Rt. 1991 side 1167.

² NOU 2005: 9 kapittel 17.3 side 84–85.

³ Forenklet behandling etter reglene i barnevernloven § 7-5 annet ledd og § 7-14 bokstav a).

⁴ Ot.prp. nr. 76 (2005–2006) punkt 5.13.4. Bakgrunnen for forslaget var blant annet at samtaleprosess ble foreslått som en fast og alternativ prosessform i NOU 2005: 9 *Resursbruk og rettssikkerhet i fylkesnemndene for sosiale saker*.

⁵ Fylkesnemndene i Rogaland, Oslo og Akershus, Hordaland og Sogn og Fjordane, Trøndelag og Møre og Romsdal.

⁶ En utredning om bruk av samtaleprosess var også anbefalt av Raundalenutvalget NOU 2012: 5 *Bedre beskyttelse av barns utvikling* punkt 2.2.6.5 og 5.4.2.

⁷ <https://www.fylkesnemndene.no/globalassets/pdfer/samtaleprosess.pdf>

⁸ Forsøket som startet opp i mai 2016 pågikk i to år. Forsøksperioden ble forlenget til 31.12.2019, og deretter forlenget igjen til 31.12.2020. Forsøket ble utvidet geografisk 1. januar 2020 som følge av at det ble opprettet en felles fylkesnemnd for Oslo og Viken. Forsøksordningen omfatter i dag kommuner som til sammen har ca. 3,5 mill. innbyggere.

ligere tidspunkt blir iverksatt som en varig ordning, opphører forsøket fra samme dato.

Av retningslinjene fremgår det at fylkesnemnda kan gi partene tilbud om samtaleprosess i alle saker etter barnevernloven, med mindre hensynet til barnets beste eller sakens karakter taler imot det. Det tilbys ikke samtaleprosess i klagesaker over akuttvedtak, jf. barnevernloven § 7-23, ettersom loven stiller et absolutt krav om at vedtak i klagesaken skal foreligge innen en uke etter at fylkesnemnda mottok saken.

Samtaleprosess er basert på frivillighet. Det følger av retningslinjene at igangsetting av samtaleprosess krever samtykke fra samtlige parter i saken.

Samtaleprosess kan resultere i enighet om frivillige tiltak slik at kommunen trekker begjæringen om tvangstiltak, eller at partene nedlegger felles forslag til tvangsvedtak og samtykke til at saken avgjøres ved forenklet behandling. Det er også mulig at partene blir enige om å prøve ut en midlertidig ordning. Da kan for eksempel foreldrene ha mer samvær med barnet, og en sakkyndig observerer samværet og veileder foreldrene. En annen mulighet er at foreldrene prøver ut frivillige tiltak fra barnevernet. Etterpå deltar partene i et nytt samtalemøte, hvor de enten blir enige om en avtalebasert løsning, barnevernet trekker saken, eller saken vil bli behandlet etter ordinær prosess. Dersom partene ikke blir enige, vil saken følge de vanlige saksbehandlingsreglene for nemndsbehandling.

Sentralenheten for fylkesnemndene opplyser i sin årsrapport for 2019 at i de fem forsøksnemndene ble det behandlet 727 saker med samtaleprosess. Det ble gjennomført 769 samtalemøter i disse sakene (det kan være flere møter i en sak). 430 saker hvor samtaleprosess er benyttet, er avsluttet. Av disse ble 29 % trukket. Dette skyldes vanligvis at det er inngått avtale om midlertidig tiltak eller annet hjelpetiltak hvor kommunen og familiene samarbeider om oppfølgingen. I årsrapporten fremgår videre at 30 % av sakene ble overført til forhandlingsmøte og 42 % av sakene overført til skriftlig (forenklet) behandling. Om lag halvparten av nemndlederne har gjennom forsøket fått erfaring med prosessformen.

Forsøket med samtaleprosess har vært evaluert, jf. punkt 4.2.1.

4.2 Forslaget i høringsnotatet og bakgrunnen for dette

4.2.1 Bakgrunnen for høringsforslaget

Barnevernslovutvalget foreslo at dagens bestemmelse om forsøk med samtaleprosess videreføres.

Videre foreslo utvalget en forskriftshjemmel for å innføre samtaleprosess i alle nemnder på varig basis etter endt forsøksperiode.

Forsøket er evaluert.⁹ Evaluators overordnede konklusjon og anbefaling var at samtaleprosess bør bli en varig og permanent ordning i alle fylkesnemnder. Samtaleprosess vurderes å være egnet til å gi bedre kommunikasjon og dialog, og partene kan få bedre forståelse av saken. Når det gjelder resultater i saken trekker evaluator særlig frem midlertidige ordninger og det at en kan prøve ut ulike mulige løsninger. Evaluator uttaler at dette gjør at samtaleprosess gir helt andre prinsipielle og praktiske muligheter (løsningsrom) enn ordinært forhandlingsmøte. Videre viste evalueringen at samtaleprosess i all hovedsak synes å ivareta rettssikkerheten til den private part på en tilfredsstillende måte. Evaluators vurdering er at samtaleprosess også er hensiktsmessig når det gjelder samlet ressursbruk sett opp mot ressursinnsatsen ordinær nemndsbehandling medfører.

4.2.2 Forslaget i høringsnotatet

Departementet viste i høringsforslaget til at tvangssaker i barnevernet stiller store krav til de private parters rettssikkerhet. Videre ble det vist til at hensynet til barnets beste er avgjørende for valg av tiltak og et grunnleggende hensyn i saksbehandlingen. På bakgrunn av erfaringene fra forsøket som da hadde pågått i nærmere tre år, og evalueringen, vurderte departementet at det forelå et godt erfaringsbasert grunnlag og departementet foreslo samtaleprosess som en varig ordning.

Departementet la stor vekt på at mest mulig enighet og forståelse kan bidra til å redusere konfliktnivået og legge grunnlag for bedre samarbeid mellom barnevernstjenesten og private parter. Videre viste departementet til at samtaleprosess gir partene mulighet til å finne frem til løsninger som innebærer mindre bruk av tvangsvedtak. Departementet viste til at færre tvangsvedtak er i samsvar med minste inngreps prinsipp og retten til familieliv.

Departementet understreket at både barnevernstjenesten og fylkesnemnda har ansvar for å finne løsninger til barnets beste, og ikke primært oppnå enighet med private parter, og at økt forståelse og kommunikasjon mellom partene uansett er verdifullt for det videre samarbeidet om

⁹ Kompetanse og dialog – Evaluering av utprøving av samtaleprosess i fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker. Publisert 18.02.2019. Oxford Research.

barnets omsorgssituasjon. Departementet viste også til at samtaleprosess kan være godt egnet til å ivareta barns medvirkning.

På bakgrunn av evalueringen, var det departementets vurdering at samtaleprosess i tilstrekkelig grad ivaretar rettssikkerheten til private parter. Det må stilles særskilte krav om at nemndleder må lede prosessen på en betryggende måte, slik at private parters rettssikkerhet ivaretas. Departementet viste til at selv om nemndene får en ny rolle, skal nemnda opptre uavhengig og objektivt også i samtaleprosess. Departementet foreslo å lovfeste at nemndlederen har et særskilt ansvar for å se til at hensynet til barnets beste og de private partenes rettssikkerhet blir ivaretatt.

Departementet vurderte om samtaleprosess skal kunne tilbys i alle sakstyper som fylkesnemndene behandler etter barnevernloven eller om noen sakstyper bør unntas.¹⁰ Departementets vurdering var at det ikke er hensiktsmessig å utelukke bestemte sakstyper, og at prosessformen kan tilbys i alle saker. Departementet understreket at det ikke kan mekles i tradisjonell forstand i barnevernsakene, og at hensynet til barnets beste skal være styrende for prosessen. Et viktig prinsipp i barnevernet er at det ikke skal settes inn mer inngripende tiltak enn nødvendig, og departementet foreslo derfor å ikke utelukke at samtaleprosess kan tas i bruk i de mest inngripende sakene. Departementet foreslo at det er den nemndlederen som eventuelt skal gjennomføre samtaleprosess, som tar endelig stilling til behandlingsform i den enkelte sak. Det avgjørende må være om den enkelte sak anses egnet for prosessformen.

Departementet åpnet for at det kan igangsettes samtaleprosess også i klager over akuttvedtak. Departementet viste til at akuttvedtak er dramatiske for både barn og foreldre og kan skape en tilspisset konflikt mellom de private parter og barnevernet. Departementet foreslo at det i forskrift til bestemmelsen kan gis særskilte fristregler når det igangsettes samtaleprosess i akutt-saker, som fraviker lovens øvrige krav.

Departementet viste til at samtaleprosess er en alternativ prosessform som er basert på frivillighet, og at igangsetting av samtaleprosess krever at både private parter og barnevernstjenesten samtykker til slik behandling. Departementet mente dette er et grunnleggende vilkår for prosessformen som bør fremgå av loven.

¹⁰ På tidligere stadier av en sak kan barnevernstjenesten og privat part komme frem til enighet om løsninger til barnets beste, men ikke med involvering av fylkesnemnda.

Departementet viste i høringsforslaget til at en viktig rettssikkerhetsgaranti for den private part er at vedkommende må være representert av advokat som skal bistå i å ivareta den private parts interesser. Departementet foreslo derfor at det inntas i loven at private parter skal være representert av en advokat.

Departementet uttalte videre at nemndleder kan oppnevne en sakkyndig til å bistå i samtalen med partene, og observere og veilede partene ved eventuell utprøving av midlertidige ordninger. Departementet foreslo at fylkesnemndas leder på ethvert trinn av prosessen kan avbryte samtaleprosess og henvide saken til ordinær behandling, dersom prosessformen ikke fungerer etter hensikten. Departementet foreslo at eventuelle nærmere bestemmelser om habilitet og bruk av sakkyndige kan fremgå av forskrift.

Departementet foreslo videre at øvrige saksbehandlingsregler for samtaleprosess kan fremgå av forskrift eller retningslinjer. Departementet foreslo også at det kan gis nærmere regler for sakens utfall i forskrift.

4.3 Høringsinstansenes syn

I underkant av 40 høringsinstanser uttalte seg om forslaget. Samtlige er positive til å innføre samtaleprosess som en varig ordning. Om lag halvparten av disse høringsinstansene har innspill og kommentarer til innretningen av ordningen. Blant de instansene som uttrykker at de helt eller delvis støtter forslaget er blant annet *Bufdir*, *Bufetat region vest*, *Barneombudet*, *Domstoladministrasjonen*, *Bergen tingrett*, *Follo tingrett*, *Fylkesmannen i Oslo og Viken*, *Fylkesnemndene*, *VID vitenskapelige høgskole*, *Asker kommune*, *Bergen kommune*, *Bærum kommune*, *Drammen kommune*, *Fredrikstad kommune*, *Gjesdal kommune*, *Horten kommune*, *Marker kommune*, *Porsgrunn kommune*, *Sandnes kommune*, *Stavanger kommune*, *Time kommune*, *Trondheim kommune v/kommuneadvokaten*, *Trondheim kommune*, *Advokatforeningen*, *Familiekanalen*, *Fellesorganisasjonen*, *Forandringsfabrikken*, *Klokkegårdsstiftelsen*, *Kommunesektorens organisasjon*, *KIB Norge*, *NOBO*, *Norsk Barnevernsamband*, *Organisasjonen for barnevernsforeldre* og *Stine Sofies Stiftelse*.

Flere av høringsinstansene som gir klar støtte til departementets forslag legger vekt på at samtaleprosess gir partene mulighet til å finne frem til løsninger som fører til mindre bruk av tvangsvedtak, at prosessformen er mindre konfliktskapende mellom partene og at den bidrar til bedre samar-

beid. Flere høringsinstanser har erfaringer fra forsøket, og viser til gode erfaringer med ordningen.

Fylkesnemndene uttaler:

«Fylkesnemndene støtter departementets forslag om at samtaleprosess gjøres til en varig og permanent ordning i alle landets fylkesnemnder. Fylkesnemndene som har vært med i forsøket med samtaleprosess, har svært gode erfaringer med ordningen. Samtaleprosess gir blant annet partene mulighet til å finne frem til løsninger som fører til mindre bruk av tvang, og fleksibiliteten i ordningen medfører at man i større grad kan tilrettelegge for individuelt tilpassede løsninger for det enkelte barn og den enkelte familie. Midlertidige ordninger og felles løsninger kan også bidra til å skape ro for barnet, ved at man unngår stadige prosesser og konflikt i barnets oppvekst. Det er også erfaringen at samtaleprosess kan bidra til å bedre kommunikasjonen og samarbeidet mellom partene.»

Forandringsfabrikken uttaler:

«Ideen om et alternativ til ordinær fylkesnemndsbehandling samsvarer i stor grad med svar fra barn og unge, fordi det tar utgangspunkt i dialog.»

Organisasjonen for barnevernsforeldre uttaler:

«Vi støtter også samtaleprosess. Dette er en løsning mange foreldre i vår målgruppe er langt mer fornøyd med enn den tradisjonelle behandlingen.»

NOBO uttaler:

«NOBO er klar over at det er forskjellige erfaringer blant barneverntjenester når det gjelder bruk av samtaleprosess, men støtter lovforslaget.»

Flere instanser mener at ordningen også bør innføres for domstolene, blant annet *Domstoladministrasjonen*, *Bergen tingrett*, *Follo tingrett* og *KIB Norge*.

Fylkesnemndene har synspunkter på formålsangivelsen i loven og mener den er for snever i forhold til gjeldende ordning:

«Ifølge fylkesnemndenes retningslinjer for samtaleprosess punkt 2, er det blant annet også et formål med samtaleprosess å bedre partenes

kommunikasjon og øke deres forståelse. Formålet i dagens ordning er således ikke utelukkende hel eller delvis løsning av saken. Det kan ha selvstendig verdi å bedre kommunikasjonen mellom partene, oppklare misforståelser og øke forståelsen for hverandres synspunkter i et samtalemøte, uten at saken finner sin løsning der. Det anses derfor som uheldig at loven utelukkende angir hel eller delvis løsning av saken som formål med prosessen. Den foreslåtte formålsangivelsen bidrar til tvil om hva som skal være de toneangivende hensynene, og kan føre til at meklingselementet får en viktigere plass enn det har hatt så langt.»

Flere instanser fremhever at bruk og løsninger ikke må gå på bekostning av barnets beste, blant annet *Barneombudet*, *Bufo*, *Trondheim kommune v/kommuneadvokaten*, *Gjesdal kommune*, *Sandnes kommune*, *Time kommune* og *Fylkesmannen i Oslo og Viken*.

Trondheim kommune v/kommuneadvokaten uttaler:

«Det må sikres, noe en lovforankring av barnets beste bidrar til, at hovedfokus er barnet og at man ikke går på kompromiss av barnets beste. Samtaleprosess åpner for å forsøke ulike prøveordninger rundt barnet. Det må sikres at ulike prøveordninger som ikke går på bekostning av barnets behov for en avgjørelse, herunder ro og forutsigbarhet rundt situasjonen.»

Fylkesmannen i Oslo og Viken uttaler:

«Fylkesmannen mener at samtaleprosess kan være godt egnet i enkelte saker, men at en slik prosess også kan overskygge barnets behov. Når en sak fremmes for fylkesnemnda er det som regel forsøkt å oppnå enighet om tiltak som er til det beste for barnet. Når det ikke har vist seg mulig, vil barnet i mange tilfeller være avhengig av et nemndsvedtak for å motta tilstrekkelig med tiltak som ivaretar dets behov. Dersom det utvikler seg en praksis hvor samtaleprosess blir normgivende, kan det etter vårt syn kunne føre til at det enkelte barn blir boende lenger i en skadelig omsorgssituasjon.»

Fylkesmannen i Oslo og Viken er også opptatt av at det i prosessen kan bli for stor oppmerksomhet om å oppnå enighet mellom barnevernstjenesten og private parter.

«Vi mener at (...) det i prosessen kan oppstå en iver til å oppnå enighet mellom barneverntjenesten og private parter. Dette vil kunne medføre at tiltak som barnet egentlig var i behov av ikke blir vedtatt. (...) Etter vårt syn vil dette i så fall være svært alvorlig for de barna som rammes, og at nemndas, og til en viss grad barneverntjenestens ansvar for å holde fokus på barnets beste eksplisitt må tydeliggjøres i loven.»

Flere instanser trekker frem betydningen av barnets medvirkning i prosessen, blant annet *Fylkesmannen i Oslo og Viken, Gjesdal kommune, Sandnes kommune, Time kommune, Stavanger kommune, Forandringsfabrikken, Organisasjonene for barnevernsforeldre og Stine Sofies Stiftelse.*

Forandringsfabrikken uttaler:

«Det må «rigges» riktig for at det skal bli trygt og rettssikkert for barn. Samtaleprosessen må ta utgangspunkt i barnet – både i planlegging, gjennomføring og avslutning. (...) Da må nemndleder prate med barnet alene eller sammen med barnets trygghetsperson, så barnet trygt kan si hva som er viktig for seg.»

Organisasjonen for barnevernsforeldre uttaler blant annet:

«Rutinene for samtaleprosess bør likevel ivareta barnet på en bedre måte enn i dag, slik at nemndleder alltid konfererer alene med barnet før man tar stilling til den ene eller andre løsningen.»

Stine Sofies Stiftelse uttaler:

«Vi understreker imidlertid viktigheten av at barn og unge gis alderstilpasset informasjon om prosessformen og at barn og unges rett til å medvirke i egen sak sikres.»

Stavanger kommune mener at samtaleprosess ikke skal gjennomføres dersom barnet ikke ønsker dette.

Flere er også opptatt av at det ikke må gå for lang tid før saken blir avgjort, blant annet *Bufdir, Bufetat region vest, Fylkesmannen i Oslo og Viken, Stavanger kommune, Trondheim kommune v/kommuneadvokaten, Universitetet i Agder, Universitets- og høskolerådet og Stine Sofies Stiftelse.* Hovedbegrunnelsen er at det ikke er bra for barnet at saken trekker ut i tid.

Stine Sofies Stiftelse uttaler:

«En forutsetning for at samtaleprosess skal fungere på en god måte er at barnas interesser blir tilstrekkelig ivaretatt. Dette tilsier nødvendigvis at man ikke velger denne prosessformen dersom det er behov for rask avklaring i eksempelvis omsorgsovertakelsessaker hvor barnet har vært utsatt for vold eller overgrep i hjemmet.»

Stavanger kommune uttaler at det er en fare for at samtaleprosess forlenger perioder med utprøving av hjelpetiltak på bekostning av barnet. *Universitetet i Agder og Universitets- og høskolerådet* uttaler at det er viktig at samtaleprosess ikke må føre til utsettelse av å fremme sak om omsorgsovertakelse der dette vurderes som nødvendig.

Bufdir understreker at det er uheldig for barn å bli lenger i akuttiltak og uttaler følgende:

«Vi vil samtidig bemerke at samtaleprosess i noen tilfeller innebærer at det går lenger tid før saken blir endelig avklart. Dersom det ikke oppnås enighet i samtaleprosessen, vil saken gå til behandling i ordinært nemndsmøte. Dette kan bety at barnet blir lenger i akuttiltak. Dette er ikke bra for barnet, og har konsekvenser for utnyttelsen av tiltaksapparat. Det er derfor viktig at de sakene som ikke løses gjennom samtaleprosess, blir behandlet av fylkesnemnda så raskt som praktisk mulig.»

Forslaget om at samtaleprosess skal kunne gjennomføres i alle type saker dersom saken er egnet for det, har fått bred støtte. Flere har synspunkter på dette, blant annet *Barneombudet, Fylkesmannen i Oslo og Viken, Gjesdal kommune, Sandnes kommune, Stavanger kommune, Time kommune, Advokatforeningen, Klokkergårdstiftelsen og Organisasjonen for barnevernsforeldre.*

Barneombudet støtter at samtaleprosess skal kunne gjennomføres i alle typer saker, men understreker samtidig at det er viktig at man i hvert enkelt tilfelle vurderer om samtaleprosess er til det beste for barna. Både *Stavanger kommune, Gjesdal kommune, Sandnes kommune og Time kommune* uttaler at de ser at dette er en metode som ikke egner seg i alle saker.

Fylkesmannen i Oslo og Viken uttaler:

«Etter vårt syn vil det sannsynligvis være tilfeller innenfor alle typer saker som kan være egnet til en slik behandling. Fylkesmannen mener likevel at samtaleprosess i all hovedsak vil være egnet i saker om pålegg om hjelpetiltak og flytte-

forbud, som departementet selv antyder på side 309 i høringsnotatet. Vi mener at lovteksten bør presisere at det er i disse sakene samtaleprosess egner seg mest, og at samtaleprosess kan benyttes i øvrige saker, dersom en konkret vurdering og barnets beste tilsier det.»

Advokatforeningen uttaler:

«Advokatforeningen ønsker også å presisere at samværssaker er svært godt egnet for samtaleprosess. Ved samtaleprosess kan samvær utprøves i større grad enn ved å fatte et nemndsvedtak. Vi anser samtaleprosess som mindre konfliktskapende mellom partene, og bidrar til bedre samarbeid. Sak om økt samvær, som behandles som samtaleprosess, kan derfor bidra positivt til felles forståelse mellom partene.»

Klokkergårdstiftelsen uttaler at når samtaleprosess iverksettes betinger det tett samarbeid mellom barnevernstjenesten og nemndleder. Stiftelsen mener det bør være barnevernstjenesten som har best forutsetninger for å vurdere om en sak er egnet for en samtaleprosess, og at det er et stort ansvar for en ungdom som kanskje strever med alvorlig rusproblematikk/psykiske helsevansker osv.

Enkelte har også synspunkter på forslaget om at også klager over akuttvedtak kan behandles med samtaleprosess, blant annet *Fylkesnemndene* og *Trondheim kommune v/ kommuneadvokaten*.

Fylkesnemndene uttaler:

«Fylkesnemndene er enig med departementet i at det også bør kunne tilbys samtaleprosess ved klager over akuttvedtak. Etter fylkesnemndenes oppfatning kan det være betydelige fordeler ved å forsøke en samtaleprosess framfor ordinær behandling av saken så tidlig som mulig etter at fylkesnemnda har mottatt en sak. Kommunen har på dette stadiet ofte ikke konkludert med om hovedsak skal fremmes, og saken er mindre «fastlåst». Både belastningen for barnet og familien og prosessøkonomi, taler for at saken på et så tidlig tidspunkt som mulig dreies inn på et spor med økt forståelse og bedret kommunikasjon.»

Fylkesnemndene mener for øvrig at unntak fra fristen i klagesaker når saken behandles med samtaleprosess, bør fremgå av loven, og ikke i forskrift slik departementet foreslo. *Fylkesnemndene* foreslår at fristen for klagesak hvor det er igangsatt samtaleprosess, skal regnes fra avslutningen av samtaleprosessen.

Flere understreker betydningen av god kompetanse, blant annet *Trondheim kommune v/ kommuneadvokaten*, *Fellesorganisasjonen* og *VID vitenskapelige høgskole*.

Fylkesnemndene har synspunkter på omtalen og bruken av sakkyndige i samtaleprosess:

«I gjeldende prøveordning om samtaleprosess oppnevnes det normalt en sakkyndig. Den sakkyndige skal bistå nemndleder i samtalemøtet, og kan gis i oppgave å observere og veilede partene ved utprøving av midlertidige ordninger. Den sakkyndige tilfører nemnda barnefaglig kompetanse i disse prosessene, og vurderes som en sentral del av ordningen. Dette bør derfor gjenspeiles i lovteksten.»

Fylkesnemndene mener det er unødvendig at det skal fremgå av loven at privat part skal være representert med advokat, da dette allerede fremgår av § 7-8.

Bufetat region vest er opptatt av at fylkesnemnda må ta hensyn til at avtalen i den enkelte sak også kan ha konsekvenser for Bufetat, og uttaler:

«Bufetat region vest har erfaring med at for eksempel praksis med samtaleprosess i § 4-24 saker gir oss enda kortere tid enn normalt med å fremskaffe behandlingstiltak. Dette fordi samtaleprosess iverksettes før en eventuell beramning og at det er et ønske at behandlingsplassen skal være klar slik at det er et konkret plasseringsalternativ å ta stilling til/samtale om i samtaleprosessen. Dette er krevende i henhold til målgruppekartlegging og det å skulle gjøre gode vurderinger om plasseringsalternativet.»

Enkelte instanser støtter forslaget om at saksbehandlingsregler inntas i lov eller forskrift. Videre er enkelte opptatt av at det er behov for likere praksis i tilnærming og praktisk gjennomføring. Enkelte mener det er viktig å følge erfaringene med de avtalebaserte løsningene over tid.

4.4 Departementets vurderinger og forslag

4.4.1 Samtaleprosess som en alternativ prosessform

Om samtaleprosess

Samtaleprosess er en alternativ prosessform for å behandle saker i fylkesnemndene, og innebærer at nemndlederen tar initiativ til samtaler hvor det

søkes etter grunnlag for enighet mellom partene. Prosessen innebærer at det gjennomføres et samtalemøte der formålet er å kartlegge faktiske forhold og konflikttemaer, og gjennom dialog legge til rette for hel eller delvis løsning av saken. Samtaleprosess tar utgangspunkt i meklingsteori og har fokus på å skape større grad av felles forståelse og samhandling mellom partene om den faktiske situasjonen, mulige hjelpetiltak og mulige andre løsninger fremover som er til barnets beste. Fylkesnemnda kan oppnevne en sakkyndig til å bistå i samtaleprosessen. Foruten nemndlederen og den sakkyndige, deltar partene (herunder barn med partsrettigheter) og prosessfullmektingene i samtalemøtet.

Nemndlederen kan tilby partene flere samtalemøter dersom partene er enige om å prøve ut en midlertidig ordning i en nærmere fastsatt periode.

Samtaleprosess kan resultere i enighet om frivillige tiltak slik at kommunen trekker begjæringen om tvangstiltak, eller partene nedlegger felles forslag til tvangsvedtak og samtykke til at saken avgjøres av nemndleder alene og uten forhandlingsmøte.¹¹ Dersom partene ikke blir enige, vil saken følge de vanlige saksbehandlingsreglene for nemndsbehandling, og saken vil bli behandlet etter en ordinær prosess.

Behovet for en alternativ prosessform

Forslaget om å innføre samtaleprosess som en fast alternativ prosessform har fått bred støtte i høringen, og departementet fastholder forslaget om å lovfeste at samtaleprosess blir en varig ordning.

Departementet har lagt særlig vekt på at prosessformen tilrettelegger for dialog mellom partene, og at det kan skapes en gjensidig forståelse som gjør at partene finner løsninger de kan enes om. Fleksibiliteten i ordningen gjør at man i større grad kan tilrettelegge for individuelt tilpassede løsninger for det enkelte barn og den enkelte familie. Felles løsninger kan bidra til å skape ro for barnet, ved at man unngår stadige prosesser og konflikt i barnets oppvekst. Dette fremheves av en rekke høringsinstanser og støttes også av evalueringen av forsøket. Bedre samarbeid mellom barnevernstjenesten og private parter er positivt, uansett utfallet av en samtaleprosess, fordi private parter og barnevernstjenesten som regel skal samarbeide om barnets omsorgssituasjon i tiden fremover. Departementet har merket seg at flere

brugerorganisasjoner trekker frem at samtaleprosess gir den private part større opplevelse av å bli tatt med i prosessen, og at det er en løsning som de er langt mer fornøyd med enn den tradisjonelle behandlingen.

Samtaleprosess kan også være godt egnet til å ivareta barns rett til medvirkning. Prosessformen er mer fleksibel og uformell og kan tilrettelegges slik at barn kan medvirke på en meningsfylt måte, tilpasset barnet.

At samtaleprosess gir partene mulighet til å finne frem til frivillige løsninger som innebærer mindre bruk av tvangstiltak, taler også for at samtaleprosess bør bli en varig ordning. Sentralenheten for fylkesnemndene opplyser at 29 % av sakene i 2019 ble trukket. Dette skyldes vanligvis at det er inngått avtale om midlertidig tiltak eller annet hjelpetiltak hvor kommunen og familiene samarbeider om oppfølgingen.¹² Dette innebærer at partene i løpet av samtaleprosessen kan ha blitt enige om frivillige løsninger og tiltak som medfører at tvangstiltak ikke lenger anses som nødvendig. Departementet har ikke grunnlag for å vurdere om disse sakene ville endt med tvangsvedtak dersom de ble fremmet til ordinær behandling. Departementet legger uansett vekt på at færre tvangsvedtak er i samsvar med minste inngreps prinsipp og retten til familieliv.

Departementet ser i likhet med flere høringsinstanser at samtaleprosess også innebærer en risiko for at hensynet til barnets beste kan komme for mye i bakgrunnen, grunnet et sterkt ønske om å oppnå enighet mellom private parter og barnevernstjenesten. Evaluator fremhever at risikoen for at hensynet til barnets beste kan komme for mye i bakgrunnen grunnet et sterkt ønske om å oppnå enighet mellom partene, synes å være en bekymring som kun i enkelttilfeller har aktualisert seg.¹³ Departementet understreker at både barnevernstjenesten og fylkesnemnda har ansvar for å finne løsninger til barnets beste, og ikke primært å oppnå enighet med privat part. Dette innebærer at hensynet til barnets beste skal være styrende for prosessformen, og både nemndleder og barneverns-

¹¹ Forenklet behandling etter reglene i barnevernloven § 7-5 annet ledd og § 7-14 bokstav a).

¹² I henhold til Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker sin årsrapport for 2019 behandlet de fem forsøksnemndene 727 saker med samtaleprosess, og det ble gjennomført 769 samtalemøter i disse sakene. 430 saker hvor samtaleprosess er benyttet, er avsluttet. Av disse ble 29 % trukket. 30 % av sakene ble overført til forhandlingsmøte og 42 % av sakene ble overført til skriftlig behandling.

¹³ Kompetanse og dialog – Evaluering av utprøving av samtaleprosess i fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker. Publisert 18.02.2019. Oxford Research punkt 3.3.2 og 6.2.1.

tjenesten må ha et særskilt ansvar for at prosessen ivaretar dette hensynet på en betryggende måte. Fylkesnemnda har et selvstendig ansvar for å vurdere om den avtalebaserte løsningen vil være til barnets beste, se nærmere omtale i kap. 4.4.2.

Departementet har også vurdert prosessformen opp mot at barnevernstjenesten og de private parter ikke er likeverdige parter. Sakene er uten fri rådighet og det kan ikke forhandles om et barns beste.¹⁴ Prosessformen behandler tvangsaker som er i kjernen av legalitetsprinsippets område. Ettersom barnevernsaker er svært inngripende for private parter må det stilles særlig høye krav til partenes rettssikkerhet og myndighetenes og avgjørelsesorganenes legitimitet. Departementet foreslår derfor at grunnleggende rettssikkerhetsgarantier skal fremgå tydelig av bestemmelsen som regulerer samtaleprosess. Det vises til punkt 4.4.2 om dette.

Departementet viser også til at det ofte vil være av vesentlig betydning at barnets situasjon får en snarlig avklaring. Det kan derfor reises som en innvending mot samtaleprosess at den kan forsinke avgjørelse i saken. Flere instanser påpeker dette. Departementet mener likevel at et samtalemøte ikke nødvendigvis vil være en forsinkende skritt, men et skritt som kan foretas i ventetiden frem mot et eventuelt ordinært forhandlingsmøte. Det vil også kunne bidra til å «rydde» og forenkle saken, slik at saken kan behandles raskere. Ved utprøving av midlertidige ordninger vil imidlertid saken trekke lenger ut i tid. Midlertidige ordninger er bare aktuelle hvor de synes forsvarlige, og hvor barnevernet sikres mulighet for, og forplikter seg til, jevnlig oppfølging av barnet og foreldrene. Videre vil det normalt måtte fastsettes klare og ikke for lange tidsrammer for den midlertidige ordningens maksimale varighet. Utprøving av en midlertidig ordning kan bare foretas der dette er til barnets beste. Nemndleder vil ha en selvstendig plikt til å avbryte prosessen dersom den ikke vil være til det beste for barnet. Saken vil da behandles etter ordinær prosess. Det vises til punkt 4.4.2 om dette.

Samlet sett mener departementet at samtaleprosess bør innføres som en varig ordning, forutsatt at grunnleggende rettssikkerhetsgarantier og vilkår for å ta i bruk prosessformen reguleres nærmere. I vurderingen har departementet også lagt vekt på at innføring av samtaleprosess kan bidra til å styrke tilliten til barnevernsystemet

som helhet. Departementet understreker samtidig at innføring av samtaleprosess ikke innebærer at barnevernstjenesten i mindre grad skal tilstrebe god dialog og samarbeid med foreldre om frivillige tiltak. Fylkesnemnda skal ikke kompensere for manglende forsøk fra barnevernstjenesten på å oppnå enighet med barnets foreldre, og innføring av samtaleprosess innebærer ikke en lavere terskel for at barnevernstjenesten fremmer begjæring om tiltak for nemnda. Saker skal alltid forsøkes løst på lavest mulig nivå i samarbeid med familien.

Departementet foreslår etter dette at dagens bestemmelse om forsøk med samtaleprosess endres til en bestemmelse som regulerer samtaleprosess som fast alternativ prosessform. Departementet har merket seg innspillene fra blant annet *Domstoladministrasjonen* som ber departementet vurdere om samtaleprosess bør prøves også i domstolene, men dette forslaget begrenses til det som har vært på høring. Det vises til forslag til endringer i barnevernloven § 7-25.

4.4.2 Nærmere om reguleringen av samtaleprosessen

Samtaleprosess – en ny rolle for fylkesnemndene

Samtaleprosess som alternativ prosessform innebærer at nemndene får en ny rolle. Departementet har reist spørsmål om en slik ny rolle kan gå ut over private parters tillit til nemnda som en uavhengig og objektiv instans og avgjørelsesorgan. Mekling er vanlig innenfor andre rettsområder, for eksempel i foreldretvister, uten at det har medført en svekkelse av rettens nøytralitet som avgjørelsesorgan. Da prosessformen behandler tvangsaker som er i kjernen av legalitetsprinsippets område, må det stilles høye krav til de private parters rettssikkerhet og fylkesnemndas objektivitet og nøytralitet som en fasilitator i samtaleprosessen. Departementet foreslår derfor å lovfeste at nemndleder skal påse at hensynet til barnets beste og private parters rettssikkerhet blir ivare tatt. Dette er et overordnet ansvar som gjelder underveis i hele prosessen, og som også øvrige krav som stilles til nemndleder skal tolkes i lys av. Fylkesnemnda har et selvstendig ansvar for å vurdere om partenes avtale vil være til barnets beste og ellers i samsvar med loven, og ansvar for at ingen part har blitt utsatt for utilbørlig press. Det vises til forslag til § 7-25 tredje ledd første punktum.

¹⁴ NOU 2005: 9 kapittel 17.3 side 84–85.

Formålet med og grunnleggende hensyn for en samtaleprosess

Etter departementets oppfatning er det viktig at formålet med samtaleprosess lovfestes. Hensynet til barnets beste er avgjørende for valg av tiltak og et grunnleggende hensyn i fylkesnemndas saksbehandling, og må være styrende for prosessformen. For å understreke dette foreslår departementet å lovfeste at formålet med samtaleprosess er å gi partene mulighet til å bli enige om løsninger som er til barnets beste, som hel eller delvis løsning på saken.

Departementet er samtidig enig med *Fylkesnemndene* i at formålsangivelsen bør utvides slik at det også omfatter formålet om å bedre kommunikasjonen mellom partene. I likhet med *Fylkesnemndene* mener departementet at det kan ha selvstendig verdi å bedre kommunikasjonen mellom partene, oppklare misforståelser og øke forståelsen for hverandres synspunkter i et samtalemøte, uten at saken nødvendigvis finner sin løsning der.

Departementet foreslår derfor å lovfeste at formålet med samtaleprosessen er å bedre partenes kommunikasjon og gi dem mulighet til å bli enige om løsninger som er til barnets beste, som hel eller delvis løsning på saken. Det vises til lovforslaget § 7-25 første ledd annet punktum.

I hvilke saker kan fylkesnemnda tilby samtaleprosess?

Departementet holder fast ved forslaget om at samtaleprosess kan tilbys i alle sakstyper fylkesnemnda behandler etter barnevernloven, dersom saken er egnet for det. Forslaget fikk bred støtte i høringen. Forslaget innebærer at det er nemndleder som etter en konkret vurdering tar endelig stilling til behandlingsform.

Departementet har lagt særlig vekt på at det sannsynligvis innenfor alle typer saker vil være tilfeller som kan være egnet til slik behandling. Departementet viser til at det i forsøket med samtaleprosess i utgangspunktet kan tilbys samtaleprosess i alle saker, med unntak av saker om klager over akuttvedtak. Evaluators vurdering var at samtaleprosess bør forsøkes når man mener at det kan ha en egenverdi i den enkelte saken å gjennomføre en «dialogisk prosess».^{15 16}

Et viktig prinsipp i barnevernet er at det ikke skal settes inn mer inngripende tiltak enn nødven-

dig. Samtaleprosess gir mulighet til å finne fram til frivillige løsninger og bidrar dermed til mindre bruk av tvangstiltak. Det tilsier etter departementets vurdering at samtaleprosess ikke bør utelukkes i noen typer saker, heller ikke i de mest inngripende sakene som omsorgsovertakelse, fratakelse av foreldreansvar og tvangsadopsjon. Det avgjørende er om prosessformen etter en konkret vurdering anses å være egnet i den enkelte saken ut fra hensynet til barnets beste. Departementet foreslår derfor ikke å utelukke at samtaleprosess kan tas i bruk i de mest inngripende sakene.

Forslaget innebærer at det må gjøres en konkret vurdering av den enkelte sakens egnethet for en slik prosess. Dette vil bero på en helhetsvurdering av omstendighetene i den enkelte sak og hensynet til barnets beste. Flere momenter er relevante i helhetsvurderingen, herunder forhold ved barnet, sakens inngripende karakter og partenes forutsetninger og holdninger til samtaleprosess. Barnets mening skal også tillegges vekt i denne helhetsvurderingen, jf. § 6-3. Departementet foreslår at det er den nemndlederen som eventuelt skal gjennomføre samtaleprosess, som tar endelig stilling til behandlingsform i den enkelte sak.

Departementet legger likevel til grunn at enkelte sakstyper oftere vil være egnet for samtaleprosess enn andre. Etter departementets oppfatning anses saker om pålegg av hjelpetiltak og flytteforbud særlig egnet for samtaleprosess fordi partene gjerne har motivasjon for å samarbeide for å unngå omsorgsovertakelse. Departementet mener også at saker om samvær og samværsutmåling oftere kan være egnet for en dialogisk prosess, noe som *Advokatforeningen* også fremhever. Departementet er imidlertid ikke enig med *Fylkesmannen i Oslo og Viken* i at det bør presiseres i loven hvilke saker som er best egnet for samtaleprosess. En slik lovfesting ville i praksis kunne oppfattes som at bestemte sakstyper ble utelukket fra samtaleprosess. Departementet vil som nevnt ikke utelukke at også inngripende tvangssaker kan være egnet for samtaleprosess, men dette må vurderes i lys av de øvrige momentene i saken.

Et høyt konfliktnivå mellom partene kan gjøre saken mindre egnet for samtaleprosess. Også mer personlige forhold og egenskaper hos partene som rus, psykiatri, og psykisk utviklingshemming kan gjøre partene mindre rustet til å delta i en dialogisk prosess. Videre kan barnets behov for rask

¹⁵ Kompetanse og dialog – Evaluering av utprøving av samtaleprosess i fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker. Publisert 18.02.2019. Oxford Research punkt 6.2.3

¹⁶ Det ble ikke anbefalt å utelukke visse sakstyper, men at det bør foretas en konkret vurdering i den enkelte sak om samtaleprosess skal tilbys ut fra hvor inngripende det aktuelle vedtaket er, sammenholdt med omstendighetene i saken, samt barnets og foreldrenes holdninger og egenskaper.

avklaring av omsorgssituasjonen og særlige behov for ro og stabilitet tale mot bruk av prosessformen. Når barnet er akutt plassert uttaler *Bufdir* og *Bufetat region vest* at de har erfaring med at prosessformen kan gi svært lange akutt plasseringer. Departementet mener at slike forhold må vektlegges i vurderingen.

Omstendighetene i saken må samlet tilsi at samtaleprosess kan bidra til å kartlegge faktiske forhold og konflikttemaer, bedre partenes forståelse og kommunikasjon og utforske mulighetene for at partene frivillig kan komme frem til en løsning som er til barnets beste. Samtaleprosess kan ikke igangsettes hvis det ikke anses forsvarlig eller til barnets beste. Dette er det overordnede vurderingskriteriet. Nemndleder må gjøre en konkret vurdering i den enkelte sak av om prosessformen er egnet til å ivareta hensynet til barnets beste.

Departementet foreslår etter dette at samtaleprosess kan tilbys dersom saken er egnet for det. Det vises til lovforslaget § 7-25 første ledd første punktum.

Særlig om samtaleprosess ved klage på akuttvedtak

Departementet holder fast ved forslaget om at det bør kunne igangsettes samtaleprosess også i klager over akuttvedtak. Departementet viser til at akuttvedtak er dramatiske for både barn og foreldre og kan skape en tilspisset konflikt mellom de private parter og barnevernet. Som *Fylkesnemndene* og evaluator trekker frem har kommunen gjerne på dette stadiet ofte ikke konkludert med om hovedsak skal fremmes, og saken er mindre «fastlåst». Det kan, avhengig av hva slags bekymring som var bakgrunnen for plasseringen, tenkes at en samtaleprosess er hensiktsmessig for å få senket konfliktnivået, forbedret kommunikasjonen mellom barnevern og foreldre, og dermed få større klarhet for alle involverte. De få høringsinstansene som har uttalt seg om dette, støtter forslaget.

Fristen for når vedtak skal foreligge i klage på akuttvedtak er en uke etter at fylkesnemnda mottok saken, jf. § 7-23 tredje ledd. Det vil normalt være vanskelig å gjennomføre en samtaleprosess innenfor denne fristen, og det er derfor behov for at fristen kan utvides for slike saker. *Fylkesnemndene* foreslår at fristen for vedtak i klagesak hvor det er igangsatt samtaleprosess, skal regnes fra avslutningen av samtaleprosessen. Etter departementets oppfatning er det imidlertid nødvendig med en klarere frist. Departementet foreslår å opprettholde forslaget om at departementet i for-

skrift kan gi særskilte fristregler når det igangsettes samtaleprosess i akuttsaker, som fraviker lovens øvrige krav. Departementet viser videre til at det også vil kunne være behov for adgang til å fastsette særskilte fristregler i forskrift i andre tilfeller. Dette gjelder særlig unntak fra fristen i § 4-6 fjerde ledd for å fremme hovedsak som oppfølging av et akuttvedtak. Det vises til forslag til § 7-25 fjerde ledd.

Barns medvirkning

En samtaleprosess skal gi bedre kommunikasjon og dialog, og bedre grunnlag for å komme frem til gode løsninger til barnets beste. Barn har rett til å medvirke og barnets mening er et sentralt moment i barnets beste-vurderingen, jf. barnevernloven § 1-6 og § 6-3.

Når barn/ungdom er part i saken skal samtykke til samtaleprosess også innhentes fra barnet. Barn/ungdom som er part i saken skal innkalles til samtalemøtet og gis anledning til å delta i prosessen på lik linje med øvrige parter. Barnet skal få oppnevnt egen advokat og må få tilstrekkelig og tilpasset informasjon for å kunne ivareta sine interesser. I lys av høringen og funn fra evalueringen, anbefaler departementet at nemndleder gjennomfører et eget møte med barnet/ungdommen der det særlig gis informasjon om hva samtaleprosess er. Departementet vil vurdere om barns medvirkning i samtaleprosess bør reguleres nærmere i forskrift.

Barn som ikke har partsrettigheter har rett til å medvirke før det tas avgjørelser i en samtaleprosess. Barn som ikke har partsrettigheter, men som ønsker å formidle sin mening i møtet, bør som hovedregel få anledning til dette. Et annet alternativ er at barnet snakker med nemndleder og/eller den sakkyndige, og at barnets mening refereres til partene i møtet. Barnet kan ha med seg en person barnet har tillit til dersom barnet ønsker det. Et annet alternativ er at barnet får oppnevnt en talsperson som snakker med barnet i forkant av samtalemøtet. Nemndleder avgjør hvordan barnets mening skal innhentes og hva barnet skal uttale seg om. Dette vil bero på en konkret vurdering og barnets ønske, alder og modenhet er sentrale moment. Nemndleder har ansvar for at samtaleprosessen tilrettelegges på en slik måte at barnets mening kommer klart frem.

Krav om samtykke fra partene og advokatbistand

Samtaleprosess er en alternativ prosessform som er basert på dialog. Igangsetting av samtalepro-

sess krever at både private parter og barnevernstjenesten samtykker til slik behandling. Krav om samtykke er et grunnleggende vilkår for prosessformen, og departementet mener dette bør fremgå av loven. Det er viktig at nemndleder sørger for at partenes standpunkt bygger på korrekt og fullstendig informasjon om hva en samtaleprosess innebærer. Partene vil på ethvert trinn i prosessen stå fritt til å trekke sitt samtykke. Saken vil da bli overført til ordinær behandling i fylkesnemnda. Dette er en viktig rettssikkerhetsgaranti for de private parter og for barnet. Det vises til lovforslaget § 7-25 annet ledd første punktum.

Departementet understreker at barnevernstjenesten alltid må vurdere om saken kan være egnet for samtaleprosess, selv om kommunen har fremmet en begjæring om tvangsvedtak. Barnevernstjenesten skal arbeide ut fra minste inngreps prinsipp. Det skal ikke settes inn mer inngripende tiltak enn det som er nødvendig. Med mindre hensynet til barnet taler mot det, bør barnevernstjenesten være åpen for å vurdere samtaleprosess som et alternativ til ordinær behandling. Erfaring fra forsøket viser at samtaleprosess kan bidra til å løse en fastlåst dialog mellom barnevernstjenesten og private parter slik at partene kommer til enighet om frivillige tiltak, eller gi økt forståelse hos privat part for behovet for et tvangsvedtak. Barnevernstjenesten bør imidlertid ikke samtykke til slik behandling dersom barnevernstjenesten, ut fra sin kjennskap til sakens omstendigheter og partenes forutsetninger, mener det ikke er til barnets beste å igangsette en slik prosess. Departementet viser i den forbindelse til uttalelsen fra *Klokkegårdstiftelsen* som fremhever at barnevernstjenesten ofte har best forutsetninger for å vurdere om en sak er egnet for samtaleprosess i saker der barnet/ungdommen er part. Det vises særlig til at det å gi samtykke er et stort ansvar for en ungdom som kanskje strever med alvorlig rusproblematikk/psykiske helsevansker osv. Etter departementets oppfatning er det viktig at barnevernstjenesten gjør grundige vurderinger i disse spørsmålene.

Videre er det et grunnleggende krav at private parter må samtykke til samtaleprosess, og at samtykke er reelt. At samtykke er reelt innebærer at privat part skal ha blitt gitt god informasjon om hva samtaleprosess er og konsekvensene ved ulike utfall av prosessen. Dette er avgjørende for at parten skal kunne ivareta sine interesser i saken. En annen viktig rettssikkerhetsgaranti for den private part er at vedkommende må være representert av advokat som skal bistå i å ivareta partens interesser. Departementet er ikke enig

med *Fylkesnemndene* som skriver i sin høringsuttalelse at det er unødvendig å innta en egen regulering av dette, i tillegg til de generelle reglene om oppnevning av advokat i § 7-8. Etter departementets oppfatning er dette en så sentral rettssikkerhetsgaranti for privat part at dette bør fremgå av lovbestemmelsen som regulerer samtaleprosess. Det vises til lovforslaget § 7-25 annet ledd andre punktum.

Fylkesnemndas rolle og kompetanse i samtaleproessen

Nemndlederen skal være en fasilitator for partene under samtaleproessen og skal opptre objektivt og nøytralt. Det er nemndleder som, i samråd med partene, avgjør hvor mange samtalemøter som skal gjennomføres. Nemndleder kan oppnevne en sakkyndig til å bistå i samtalen med partene, og til å observere og veilede partene ved eventuell utprøving av midlertidige ordninger.

Samtidig har nemndleder et særskilt ansvar for å påse at hensynet til barnets beste og private parterets rettssikkerhet blir ivaretatt, og departementet foreslår å ta dette inn i loven. I dette ansvaret ligger en plikt for nemndleder til å vurdere om den avtalebaserte løsningen vil være til barnets beste og ellers i samsvar med loven, og at ingen av partene har blitt utsatt for utilbørlig press. Departementet foreslår videre å lovfeste at fylkesnemndas leder på ethvert trinn av saken kan avbryte samtaleproessen og henvise saken til ordinær behandling, dersom prosessformen ikke fungerer etter hensikten. Nemndleder bør for eksempel avbryte samtaleproessen hvis saken trekker ut i tid og nemndleder er i tvil om det er forsvarlig og til barnets beste. Videre bør nemndleder henvise saken til ordinær behandling dersom saken vurderes å ikke bli tilstrekkelig opplyst med tanke på en forenklet behandling, eller at midlertidige ordninger ikke anses forsvarlig ut fra hensynet til barnets beste. Det vises til lovforslaget § 7-25 tredje ledd første og tredje punktum.

Departementet viser til at *Fylkesnemndene* uttaler at i gjeldende prøveordning om samtaleprosess oppnevnes det normalt en sakkyndig. Den sakkyndige skal bistå nemndleder i samtalemøtet, og kan gis i oppgave å observere og veilede partene ved utprøving av midlertidige ordninger. Den sakkyndige tilfører nemnda barnefaglig kompetanse i disse prosessene, og vurderes som en sentral del av ordningen. *Fylkesnemndene* mener dette derfor bør gjenspeiles i lovteksten. Departementet er enig i dette og foreslår at det tas inn i loven at nemndlederen kan oppnevne en sakkyndig

dig for å bistå i samtaleprosessen. Det vises til forslag til § 7-25 annet ledd tredje punktum.

Flere høringsinstanser understreker betydningen av god kompetanse hos de profesjonelle aktørene. Evaluator mente dagens ordning med samtaleprosess bør justeres for å sikre at private parter er godt informert om prosessformen og anbefalte også at nemndleder, prosessfullmektiger, sakkyndige og talspersoner får grunnleggende opplæring eller kursing i samtaleprosess. Departementet er enig i at god kunnskap om samtaleprosess er viktig for å skape god rolleforståelse for de profesjonelle aktørene og dermed bedre rettssikkerhet for private parter og barnet.

Habilitet

Dersom partene ikke blir enige, vil saken følge de vanlige saksbehandlingsreglene. Spørsmålet er om nemndleder og eventuelt sakkyndig som har deltatt i samtalen skal delta i den videre behandling. Det er den samme problemstillingen som oppstår i saker etter barneloven, hvor det forsøkes mekling, men hvor saken går til hovedforhandling.

For barnelovsakene er det konkludert med at dommerens habilitet vurderes i henhold til de alminnelige skjønsmessige reglene i domstoloven § 108.¹⁷ Domstollovens regler om habilitet er gitt tilsvarende anvendelse for fylkesnemnda, og habilitetsreglene gjelder både nemndleder og nemndas øvrige medlemmer, jf. § 7-6. Departementet har kommet til at de alminnelige skjønsmessige reglene i domstoloven § 108 også synes mest anvendelige her.

Nemndleders habilitet vil i utgangspunktet avhenge av aktivitet og uttalelser under samtaleprosessen. For saker etter barneloven uttaler departementet at dommeren ikke nødvendigvis blir inhabil til å dømme i saken selv om han har foretatt mekling mellom partene.^{18 19} Selv om det ikke foreligger formell inhabilitet, er det etter departementets vurdering en viktig rettssikkerhetsgaranti for private parter at det skjer et bytte av nemndleder. I motsatt fall kan partene tenkes å bli tilbakeholdne i samtaleprosessen, dersom de vet eller regner det som en mulighet at nemnd-

leder beholder saken hvis den går videre til ordinær behandling. Det kan redusere muligheten for en godt opplyst sak, med gode individuelt tilpassede og omforente løsninger. Det kan også innebære et utilbørlig press på partene til å godta minnelige løsninger. Et bytte av nemndleder er også i samsvar med praksis i forsøksnemndene. Evaluator mente også at det bør skje et bytte av nemndleder.²⁰ Departementet mener derfor at i saker som ikke avsluttes etter samtaleprosess bør det skje et bytte av nemndleder når saken går til ordinær behandling.

Departementet mener de samme hensyn gjør seg gjeldende for den sakkyndige som har deltatt i samtaleprosessen. Den sakkyndige bør derfor heller ikke oppnevnes som fagkyndig når saken går til ordinær behandling. Denne vurderingen støttes også av evalueringen.²¹ Sakkyndige som har bistått partene i en prøveperiode der en midlertidig ordning prøves ut, bør som hovedregel ikke oppnevnes som sakkyndig i hovedsaken. Det kan imidlertid gjøres unntak der samtlige parter ønsker vedkommende oppnevnt som sakkyndig, og den sakkyndige og nemndleder finner dette ubetenkelig.

Den sakkyndige kan bli innkalt som vanlig vitne for å forklare seg om hva som rent faktisk har funnet sted ved utprøving av en midlertidig ordning, men uten å gi vurderinger av det som er funnet sted. Det erkjennes at grensen mellom forklaringer omkring faktiske forhold og vurderinger i noen tilfeller kan være uklar og vanskelig. Imidlertid kan det i noen saker være behov for at den sakkyndige gir sin versjon av hva som rent faktisk har funnet sted ved utprøving av en midlertidig ordning.

Departementet foreslår en forskriftshjemmel som åpner for at det kan gis nærmere bestemmelser om habilitet.

Midlertidige ordninger

En midlertidig ordning innebærer at nemndleder gir partene anledning til å prøve ut en avtale om et tiltak eller en ordning i en nærmere fastsatt tid. Den midlertidige ordningen kan gå ut på at det prøves ut for eksempel frivillige hjelpetiltak eller endringer som opptrapping av samvær. Etterpå deltar partene i et nytt samtalemøte, hvor de

¹⁷ For en vurdering av spørsmålet i tilknytning til barneloven vises det til Ot.prp. nr. 29 (2002–2003) side 43, punkt 6.3.3 Dommerens rolle.

¹⁸ Ot.prp. nr. 29 (2002–2003), kap 16, Til § 61

¹⁹ Veileder Q-15/2004, side 23 Departementet har for barnelovsakene uttalt at det etter rettspraksis og juridisk teori skal en del til for at dommeren vil inhabiliseres gjennom handlinger knyttet til meklingsarbeid mv.

²⁰ Kompetanse og dialog – Evaluering av utprøving av samtaleprosess i fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker. Publisert 18.02.2019. Oxford Research punkt 6.2.

²¹ Kompetanse og dialog – Evaluering av utprøving av samtaleprosess i fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker. Publisert 18.02.2019. Oxford Research punkt 6.2.1.

enten blir enige om en avtale, en ny midlertidig ordning, barnevernet trekker saken, eller det blir et forhandlingsmøte og saken vil følge de vanlige saksbehandlingsreglene. Begjæringen fra kommunen settes i bero mens en midlertidig ordning prøves ut, noe som kan medføre at saken går over lengre tid før det tas endelig avgjørelse i saken. En midlertidig ordning som ikke vurderes å være til barnets beste kan ikke prøves ut eller forlenges. Midlertidige ordninger er et viktig verktøy i samtaleprosess, og departementet foreslår derfor at denne adgangen fremgår klart av lovteksten. Det vises til lovforslaget § 7-25 tredje ledd annet punktum.

Forholdet til barnevernlovens frist for gjennomføring av forhandlingsmøte

Det fremgår av § 7-14 at forhandlingsmøte skal holdes snarest, og hvis mulig innen fire uker etter at fylkesnemnda mottok saken. Samtaleprosess kan gjennomføres selv om det kan føre til at det ikke er mulig å holde forhandlingsmøte innen fire uker etter at fylkesnemnda mottok saken. Bestemmelsen om når forhandlingsmøte skal holdes i § 7-14, er ikke til hinder for dette. Departementet viser for øvrig til at det i høringsnotat om ny barnevernslov ble foreslått endringer i tidsangivelsen for når forhandlingsmøte skal holdes. Det ble foreslått at dagens fristregel erstattes med et krav om at saker i fylkesnemnda skal behandles så hurtig som hensynet til en forsvarlig saksbehandling gjør mulig. Departementet kommer tilbake til dette i forbindelse med forslag til ny barnevernslov.

Forholdet til tiltaksapparatet

Ved enighet om tiltak må det klarlegges at tiltakene er tilgjengelige. Når det gjelder kommunale tiltak, vil barnevernstjenesten, som part i saken, ha oversikt over dette. I den grad det gjelder bruk av statlige tiltak, er det nødvendig å involvere Bufetat i god tid.

Bufetat region vest uttaler at de har erfaring med at samtaleprosess i saker om plassering og tilbakehold i atferdsinstitusjon, § 4-24 saker, gir dem enda kortere tid enn normalt med å fremskaffe behandlingstiltak. Dette er krevende i hen-

hold til målgruppekartlegging og det å skulle gjøre gode vurderinger om plasseringsalternativet. *Bufdir* understreker i sin høringsuttalelse at valg av tiltak kan ha konsekvenser for bruken av tiltaksapparatet. Et eksempel er når en ungdom over lengre tid blir sittende med «doble plasser» fordi samtaleprosessen skal ta stilling til nåværende plasseringssted versus konkret nytt plasseringsalternativ. Departementet understreker at dette er forhold fylkesnemnda må ta hensyn til i den enkelte sak. Departementet presiserer at den alminnelige ansvarsdelingen mellom kommunene, Bufetat og fylkesnemnda også gjelder i saker med samtaleprosess. Bufetats bistandsplikt etter § 2-3 annet ledd bokstav a innebærer ikke en plikt til å reservere flere plasseringsalternativer. Dette innebærer at det i samtaleprosessen ikke kan inngås avtale om bruk av tiltak uten at dette er avklart med Bufetat.

Forskrift med nærmere prosessregler

Departementet mener øvrige saksbehandlingsregler for samtaleprosess kan fremgå av forskrift eller retningslinjer.

Departementet foreslår å lovfeste i § 7-25 nytt fjerde ledd at departementet kan gi forskrift om gjennomføring av samtaleprosess, herunder om unntak fra fristkravene i barnevernloven kapittel 4 og 7. Fristkravene nevnes særskilt for å tilrettelegge for at det kan tilbys samtaleprosess også i klager over akuttvedtak, og i saker om å fremme hovedsak som oppfølging av et akuttvedtak. For øvrig kan det i forskrift gis bestemmelser om blant annet samtalemøter, deltakelse av parter, advokater, nemndledere og sakkyndige, habilitet, barns medvirkning, forening av saker, midlertidige ordninger og godtgjøring.

Samtaleprosess har tre mulige utfall. Saken kan resultere i enighet om frivillige tiltak slik at saken trekkes eller enighet om forslag til tvangs-tiltak slik at saken kan behandles etter forenklet behandling. Hvis samtaleprosessen avsluttes uten at partene har kommet til enighet om en avtalebasert løsning, skal saken behandles etter ordinær prosess. Departementet foreslår at det også kan gis nærmere regler for formene for sakens utfall i forskrift.

5 Fylkesnemndas stedlige virkeområde

5.1 Gjeldende rett

Barnevernloven § 7-1 angir fylkesnemndas stedlige virkeområde. Lovens utgangspunkt er at det skal være en fylkesnemnd i hvert fylke. Det er i første ledd annet punktum åpnet for at departementet kan bestemme at flere fylker skal ha felles nemnd.

Fylkesnemndstrukturen er tilpasset regionreformen ved Kgl res av 22. november 2019.¹

Barnevernloven § 7-1 annet ledd første punktum fastslår at fylkesnemnda avgjør saker som reises av kommunene i det fylket nemnda omfatter jf. § 8-4. For å sikre en best mulig ressursutnyttelse av kapasiteten i nemndene, fastsetter § 7-1 annet ledd annet punktum at departementet kan bestemme at saker som reises i en eller flere kommuner skal avgjøres i en annen nemnd. Departementet uttalte i Ot.prp. nr. 76 (2005–2006) at det forutsettes at en slik ordning kun skal benyttes unntaksvis og gjelde for en avgrenset periode, når saksmengde eller andre kapasitetsmessige hensyn i en eller flere nemnder gjør dette hensiktsmessig. Videre uttalte departementet i proposisjonen at overføring av saker kun skal skje mellom nemnder som geografisk grenser til hverandre. I praksis har det også vært lagt vekt på tunge velferds- eller sikkerhetsmessige hensyn. Denne adgangen gjelder både i enkeltsaker og for saker generelt for en avgrenset periode. I 2012 delegerte departementet myndigheten til å overføre avgjørelsesmyndighet fra en nemnd til en annen til Sentralenheten for fylkesnemndene.

5.2 Forslaget i høringsnotatet og bakgrunnen for dette

På bakgrunn av regionreformen som trådte i kraft fra 2020, som blant annet innebærer sammenføring av fylker, så departementet behov for å gjøre enkelte endringer i dagens bestemmelse om fylkesnemndas stedlige virkeområde. Region-

reformen innebærer at flere fylker omfatter store geografiske områder sammenlignet med tidligere.

Departementet foreslo på denne bakgrunn å endre bestemmelsen om fylkesnemndas stedlige virkeområde. Departementet foreslo at det inntas i loven at fylkesnemnda avgjør saker som reises av kommunene i det geografiske området fylkesnemnda omfatter. Videre ble det foreslått at departementet bestemmer fylkesnemndenes geografiske virkeområde.

I tillegg foreslo departementet å videreføre adgangen til at departementet kan bestemme at saker som reises i en eller flere kommuner i en avgrenset periode skal avgjøres i en annen nemnd når hensynet til en hensiktsmessig saksavvikling tilsier det. Videre foreslo departementet at saker også kan avgjøres i en annen nemnd når det foreligger særlige grunner, som velferds- eller sikkerhetsmessige hensyn.

I høringsforslaget § 14-1 fjerde ledd ble det foreslått at departementet kan gi forskrift om fylkesnemndas stedlige virkeområde.

5.3 Høringsinstansenes syn

Det er fire høringsinstanser som har uttalt seg om forslaget, *fylkesnemndene, Asker kommune, Stine Sofies Stiftelse og Høgskulen i Volda*. Samtlige støtter i hovedsak forslaget.

Fylkesnemndene uttaler blant annet:

«Fylkesnemndene støtter forslaget (...) om at fylkesnemnda avgjør saker som reises av kommunene i det geografiske området nemnda omfatter, samt at departementet bestemmer fylkesnemndenes geografiske område. Fylkesnemndene er enige i at det ved fastsettelsen av nemndenes geografiske virkeområde bør legges vekt på hensynet til reisevei for parter, vitner og barn, samt hensynet til robuste nemnder. Ved fastsettelsen bør brukerperspektivet tillegges vekt og kommunene gis anledning til å uttale seg.

Fylkesnemndene støtter også forslaget (...) om at departementet har adgang til å beslutte

¹ Kgl. res 22. november 2019 Endringer i fylkesnemndenes struktur, virkeområde og navn.

at saker som reises i en eller flere kommuner kan avgjøres i en annen nemnd enn den kommunen normalt sogner til – både som en midlertidig og varig ordning.»

Stine Sofies Stiftelse uttaler:

«Stiftelsen støtter disse forslagene og er positive til at fylkesnemndenes stedlige virkeområde i mindre grad styres av fylkesgrensene så lenge barnet ivaretas på en god måte der reiseveien til nemnda kan bli lang. I slike tilfeller er det også viktig at barnet får ha med en person den er trygg på og at reiseutgifter i slike tilfeller dekkes.»

Fylkesnemndene mener at når det gjelder den konkrete vurderingen av om en enkeltsak skal behandles av en annen nemnd, bør dette ligge til den aktuelle fylkesnemnd som har saken til behandling. *Fylkesnemndene* viser til hensynet til nemndas uavhengighet, hensynet til en rask avklaring av spørsmålet og at nemndleder er den som kjenner saken best. Til sammenligning følger det av domstoloven § 38 at det er den aktuelle domstol som har saken til behandling som vurderer denne typen spørsmål, og at det taler for en slik ordning også etter barnevernloven. Etter *fylkesnemndenes* oppfatning bør det derfor innføres en likelydende bestemmelse for fylkesnemndene. Dersom nemndene ikke kommer til enighet om hvem som skal overta saken, bør Sentralenheten for fylkesnemndene avgjøre spørsmålet uttaler *Fylkesnemndene*.

5.4 Departementets vurderinger og forslag

Departementet fastholder forslaget om å endre bestemmelsen om fylkesnemndas stedlige virkeområde. Selv om fylkesnemndenes struktur er tilpasset regionreformen², innebærer den nye fylkesinndelingen med 11 fylker, at det fortsatt kan være behov for ytterligere tilpasninger. De nye fylkene omfatter store geografiske områder, og departementet ser på denne bakgrunn behov for å åpne for at et fylke kan ha flere nemnder. Videre ser departementet at det også kan være behov for å tilrettelegge for å bygge opp større og mer

robuste nemnder, på tvers av fylkesgrensene. Mer robuste nemnder kan bidra til mer likebehandling, raskere saksgang og en bedre ressursutnyttelse. På denne bakgrunn foreslår departementet at nemndenes virkeområde ikke lenger knyttes til fylkesinndelingen. Departementet foreslår at bestemmelsen endres slik at fylkesnemndenes stedlige virkeområde bestemmes av departementet. Forslaget innebærer at det åpnes for at departementet som en varig ordning kan bestemme at det kan være flere nemnder i et fylke, samt at nemndenes stedlige virkeområde ikke må følge fylkesgrensene. Departementet foreslår videre at det inntas i loven at fylkesnemnda avgjør saker som reises av kommunene i det geografiske området fylkesnemnda omfatter. Det vises til forslag til endringer i § 7-1 første ledd.

Departementet foreslår å beholde adgangen for departementet til å bestemme at saker som reises i en eller flere kommuner i en avgrenset periode skal avgjøres i en annen nemnd. Dette innebærer at departementet skal kunne beslutte midlertidige løsninger som avviker fra virkeområdet som er besluttet etter første ledd. I dag åpner loven for slike midlertidige løsninger når hensynet til en hensiktsmessig saksavvikling tilsier det. I praksis er det også lagt vekt på tunge velferds- eller sikkerhetsmessige årsaker. Dette gjelder for eksempel helsemessige årsaker eller saker med sperret adresse. Etter departementets oppfatning bør derfor formuleringen «særlige grunner» tas inn i loven. Det vises til forslag til endringer i § 7-1 annet ledd.

Departementet ser at det er hensyn som taler for at det er den aktuelle fylkesnemnd som har saken til behandling som burde vurdere om det foreligger særlige grunner til at en enkeltsak skal behandles av en annen nemnd, som *Fylkesnemndene* uttaler. Samtidig er det departementet som har avgjørelsesmyndigheten i spørsmål om nemndenes stedlige virkeområde og midlertidige løsninger som fraviker fra den faste ordningen. Etter departementets vurdering er det ikke hensiktsmessig å gjøre unntak fra dette for enkelte sakstyper. Departementet foreslår derfor å videreføre dagens regler som legger beslutningsmyndigheten til departementet.

Videre foreslås det at departementet kan gi forskrift om fylkesnemndas stedlige virkeområde.

Departementet foreslår etter dette at bestemmelsen om fylkesnemndas stedlige virkeområde i barnevernloven § 7-1 endres i tråd med forslaget i høringsnotatet.

² Kgl. res 22. nov 2019 Endringer i fylkesnemndenes struktur, virkeområde og navn

6 Årlig tilstandsrapportering

6.1 Gjeldende rett

Kommunens oppgaver etter barnevernloven er nærmere regulert i barnevernloven § 2-1. Det følger av første ledd at det er «kommunen» som er ansvarlig for å utføre de oppgavene som ikke er lagt til et statlig organ. Dette innebærer at det er kommunens politiske og administrative ledelse som har det overordnede ansvaret for at kommunen oppfylder sine lovpålagte oppgaver på barnevernområdet.

Kommunen har plikt til å ha en internkontroll for å sikre at kommunen utfører oppgavene sine i samsvar med krav fastsatt i lov eller i medhold av lov, jf. bestemmelsens annet ledd. Formålet med internkontroll er å forebygge svikt og uheldige hendelser og bidra til at kommunen lærer av de feil som skjer, slik at de ikke gjentas. Innholdet i internkontrollplikten er nærmere regulert i forskrift til barnevernloven. Forslag om å erstatte dagens bestemmelse om internkontroll med en henvisning til kommunelovens internkontrollbestemmelse har nylig vært på høring. Høringen omfattet en gjennomgang av ulike internkontrollbestemmelser i særlovgivningen.¹

Barnevernstjenestens taushetsplikt er nærmere regulert i barnevernloven § 6-7. Med visse unntak er det de alminnelige reglene om taushetsplikt i forvaltningsloven §§ 13 til 13 e som gjelder for barnevernstjenesten. Taushetsplikten er ikke til hinder for at kommunens politiske og administrative ledelse får tilgang til nødvendige taushetsbelagte opplysninger i forbindelse med kontroll av barnevernstjenestens utøvelse av kommunens oppgaver etter barnevernloven. Dette fordi taushetsplikten ikke er til hinder for at opplysninger formidles i forbindelse med «revisjon eller annen form for kontroll med forvaltningen», jf. forvaltningsloven § 13 b nr. 4.

Selv om kommunens politiske og administrative ledelse har det overordnede ansvaret for at kommunen oppfylder sine lovpålagte oppgaver på

barnevernområdet, inneholder barnevernloven ingen krav om tilstandsrapportering til kommunestyret.

6.2 Forslaget i høringsnotatet og bakgrunnen for dette

Departementet la i høringsnotatet frem flere forslag for å styrke kommunens overordnede styring med kommunens barnevernstjeneste. Blant annet foreslo departementet en plikt til å rapportere til kommunestyret minst én gang i året om tilstanden i barnevernet og kommunens oppfyllelse av plikter etter barnevernloven eller forskrift med hjemmel i loven.

Bakgrunnen for forslaget var at Stortinget i forbindelse med behandlingen av Prop. 73 L (2016–2017) vedtok følgende anmodningsvedtak nr. 779:

«Stortinget ber regjeringen innføre krav om årlig rapportering om barnevernet til kommunestyret».

I høringsnotatet ble det vist til at hovedformålet med bestemmelsen er å gi kommunens øverste ledelse best mulige forutsetninger for å kunne utøve sitt overordnede ansvar for kommunens oppfyllelse av kommunens plikter og ansvar etter barnevernloven på en god og forsvarlig måte. Departementet viste til at regelmessig informasjon om tilstanden i barnevernet og om hva som er status for kommunens oppfyllelse av sine lovpålagte oppgaver etter barnevernloven ville bidra til dette.

6.3 Høringsinstansenes syn

I underkant av 30 høringsinstanser har eksplisitt uttalt seg om forslaget i høringsnotatet om å innføre et krav i barnevernloven om årlig tilstandsrapportering. Forslaget har fått bred støtte av de instansene som har uttalt seg om forslaget, og ingen instanser har gitt uttrykk for at de er uenige

¹ Kommunal- og moderniseringsdepartementet 26. april 2019: Høring – særlovsgjennomgang om internkontroll. Oppfølging av ny kommunelov.

i at det bør innføres et krav om årlig tilstandsrapportering.

Blant de instansene som støtter innføring av et krav om årlig tilstandsrapportering er *Bufdir, Fylkesmannen i Nordland, Helsedirektoratet, Statens helsetilsyn, Barneombudet, OsloMet, Universitetet i Agder, VID vitenskapelige høyskole, Asker kommune, Bærum kommune, Engerdal kommune, Færder kommune, Klepp kommune, Kristiansand kommune, Marker kommune, Oslo kommune, Porsgrunn kommune, Sandnes kommune, Stavanger kommune, Time kommune, Trondheim kommune, Trysil kommune, FO, Familiekanalen, KS, Norsk Barnevernsamband, Landsorganisasjonen i Norge og Organisasjonen for barnevernsforeldre.*

Mange av de høringsinstansene som støtter forslaget fremhever at et lovfestet krav om årlig tilstandsrapportering vil styrke kommunens overordnede styring med barnevernstjenesten. *Bærum kommune* gir uttrykk for at de støtter forslaget og opplyser at tilstandsrapportering ble implementert i kommunen fra og med inneværende år, og vurderes så langt som et nyttig styringsverktøy som tilrettelegger for åpenhet om måloppnåelse, utvikling, utfordringsområder og prioriteringer i barnevernstjenesten.

Bufdir støtter forslaget om å innføre en plikt for barnevernstjenesten til å rapportere til kommunestyret minst én gang i året og uttaler:

«Vi mener det er viktig at kommunestyret har et bevisst og kunnskapsbasert forhold til tilstanden i barnevernstjenesten. En årlig tilstandsrapportering fra kommuneadministrasjonen til kommunestyret vil være svært nyttig i så måte.»

OsloMet støtter forslaget og viser til at det i tilsynsaker der det er blitt avdekket brudd på barnevernloven, er vist til at kommunenes ledelse ikke har tatt sitt ansvar etter barnevernloven alvorlig, og at den enkelte barnevernleder blir sittende med utfordringene lokalt, uten å klare å løse dem. De uttaler videre:

«Flere av sakene har avdekket at kommunestyret ofte ikke har vært klar over situasjonen i den aktuelle barnevernstjenesten. En rapporteringsplikt kan bidra til en sterkere ansvarliggjøring av kommunestyret for ressurs- og kompetansesituasjonen i barneverntjenestene i kommunen.»

KS understreker i sin høringsuttalelse at kommunestyret trenger kunnskap om og innsikt i tilstan-

den i barnevernstjenesten og om kvaliteten i arbeidet for å kunne ta ansvar for den overordnede styringen. De støtter derfor forslaget og uttaler videre:

«I høringsnotatet påpekes det at kommuneledelsen må ha oppdatert kunnskap om tjenestens kapasitet og kompetanse, oppfylning av tidsfrister, ressursbruk og samarbeid med andre tjenester, hvordan barn og familiers medvirkning foretas, og sist men ikke minst, barn og familiers erfaringer med barnevernet og de tiltak som settes inn. I likhet med departementet ser *KS* dette som helt sentral kunnskap for at kommunestyret kan ivareta overordnet styring. En årlig rapport bør også se hen til organisering av kommunens totale tjenestetilbud til barn i risiko, jf. forslaget om at kommunestyret selv skal vedta en plan for det forebyggende arbeidet, hvordan oppgaveløsningen skal organiseres og hvordan ulike etater skal samarbeide.»

Flere instanser som støtter forslaget om et lovfestet krav om rapportering til kommunestyret tar samtidig til orde for at ansvaret bør legges til rådmannen i den enkelte kommune. Blant disse er *Bufdir, Bærum kommune, Sandnes kommune, Stavanger kommune, Time kommune, Barneombudet og KS.*

KS og flere av de ovennevnte kommunene har likelydende eller svært like uttalelser om hvor ansvaret for rapporteringen bør ligge. *KS* uttaler:

«*KS* stiller imidlertid spørsmålstegn ved at det er barnevernstjenesten som skal pålegges å rapportere til kommunestyret. Det er bare rådmannen som kan pålegges en slik plikt. *KS* foreslår derfor at dette forslaget omformuleres til at «kommunestyret får en rapport om tilstanden i barneverntjenesten minst en gang i året.»»

KS viser samtidig til at selv om det er rådmannen som er bindeleddet mellom politisk og administrativt nivå i kommunen, har rådmannen mulighet til å åpne for at barnevernleder er aktiv bidragsyter når kommunestyret skal informeres om tilstanden i barnevernstjenesten. I følge *KS* viser erfaringer fra *KS* Barnevernløft at politikerne får økt innsikt i og kunnskap om barnevernstjenestens arbeidsområde når det er barnevernleder selv som muntlig informerer om hvordan tjenesten arbeider for å oppfylle sine forpliktelser, og om tjenestens tilstand med hensyn til kapasitet og kompetanse. Gjennom å få informasjon presentert av en med barnevern-

faglig kompetanse, har politikerne fått et godt grunnlag for å utøve sitt overordnede ansvar, og også ha ambisjoner for kommunens barnevern.

Også *Bufdir* mener at det er kommunedirektøren som bør ha ansvaret for å rapportere til kommunestyret, og uttaler:

«Dette vil bidra til at rapporten får større oppmerksomhet i hele kommuneadministrasjonen, og til å belyse hvordan barnevernstjenesten samarbeider med andre tjenester i kommunen for å ivareta sine lovfestede oppgaver. Dette vil være særlig relevant der barnevernstjenesten er organisert interkommunalt. Vi mener videre at det bør spesifiseres at det faglige grunnlaget som utarbeides av direktoratet vil innebære veiledning til utarbeidelse av relevante tilstandsrapporter, samt gjøre relevant styringsinformasjon lett tilgjengelig, og at dette vil bidra til å begrense merarbeidet for kommunene.»

FO gir på sin side uttrykk for at forslaget er et viktig tiltak for å sikre dialog mellom barnevernstjenesten og ansvarlige politikere, og uttaler videre:

«FO vil imidlertid understreke at dette forutsetter at barnevernsleder møter i kommunestyret og fremlegger denne muntlig. For å sikre forståelse og god dialog rundt barnevernet må en slik rapport legges frem av barnevernsleder med barnevernsfaglig kompetanse.»

6.4 Departementets vurderinger og forslag

Det er kommunens øverste politiske og administrative ledelse som har det overordnede ansvaret for hvordan kommunen ivaretar barn og familier som har behov for hjelp og bistand fra den kommunale barnevernstjenesten. For å kunne ivareta dette ansvaret på en god måte, er kommunestyret avhengig av kunnskap om og innsikt i hvordan barnevernstjenesten følger opp ansvaret på kommunens vegne, herunder hvilke utfordringer som finnes.

Det er også enkelte særtrekk ved barnevernstjenestens ansvar og samfunnsmandat som tilsier at det er et særlig behov for å etablere et system som sikrer at kommunens øverste politiske ledelse regelmessig blir orientert om tilstanden i barnevernstjenesten. Barnevernstjenesten har ansvar for å yte tjenester og gi beskyttelse til spesielt sårbare barn og familier. De som har behov for barnevernstjenestens bistand vil ikke

alltid selv ha forutsetninger for fullt ut å kunne målbare eller fremme sine egne interesser og synspunkter. Også barnevernstjenestens taushetsplikt og hensynet til barnets og familiens personvern tilsier at forutsetningene for å sette barnevernet på dagsorden og gjenstand for debatt skiller seg fra andre sammenlignbare samfunnsområder. I tillegg bør mange av de barna som blir plassert utenfor hjemmet i et fosterhjem eller i en institusjon som ligger i en annen kommune. Det er derfor viktig at kommunens øverste ledelse er tilstrekkelig informert om hvordan kommunen ivaretar ansvaret sitt også i slike tilfeller.

Høringen viser at det er bred enighet blant høringsinstansene om at det bør innføres et krav i barnevernloven om årlig tilstandsrapportering. Hovedformålet med forslaget er å gi kommunens øverste ledelse gode forutsetninger for å kunne utøve sitt overordnede ansvar for hvordan kommunen følger opp og ivaretar barn og familier som har behov for bistand fra kommunens barnevernstjeneste. Tilstandsrapporten er ment å gi kommunestyret innsikt i barneverntjenesten og hvilke problemstillinger barneverntjenesten møter i sitt arbeid. Tilstandsrapporten bør blant annet omfatte forhold som kapasitet og kompetanse i barneverntjenesten, ressursbruk og samarbeid med andre velferdstjenester, samt informasjon om hvordan barneverntjenesten arbeider for å ivareta barn og familiers medvirkning og familienes erfaringer i møte med barneverntjenesten. Tilstandsrapporten kan også gi nyttig informasjon til andre tjenester i kommunen og til befolkningen for øvrig. Rapporten kan dermed bidra til økt bevissthet i kommunene om hva som er godt barnevern, danne et godt grunnlag for dialog om prioriteringer og forventninger til barneverntjenesten, og bidra til åpenhet og innsikt i barnevernets arbeid.

Formålet med tilstandsrapporten er imidlertid ikke å gi kommunestyret oversikt over eller danne grunnlag for en vurdering av om kommunen oppfylder sine lovpålagte plikter etter barnevernloven, men å gi kommunestyret en generell oversikt over forhold knyttet til kvalitet, kapasitet og kompetanse i tjenesten. Plikten til årlig tilstandsrapportering er således noe annet enn kommunens internkontrollplikt etter reglene i kommuneloven kapittel 25.² Internkontroll handler om

² Lov av 22. juni 2018 nr. 83 Om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) er vedtatt, men ikke trådt i kraft. I loven samles kommunens plikt til å ha internkontroll med de ulike tjenestene i § 25-1. Ved ikrafttredelse vil bestemmelsen om internkontroll i barnevernloven § 2-1 annet ledd endres slik at den viser til kommunelovens internkontrollbestemmelse.

å gjennomføre systematiske aktiviteter og tiltak for å sikre at krav i lov og forskrift blir oppfylt. Det fremgår av § 25-1 at kommunen skal ha internkontroll med administrasjonens virksomhet for å sikre at lover og forskrifter følges, og at det er kommunedirektøren som er ansvarlig for internkontrollen. Videre følger det av § 25-2 at kommunedirektøren minst én gang i året skal rapportere til kommunestyret om internkontroll og om resultater fra statlig tilsyn.

Det er imidlertid ikke noe i veien for at kommunen velger å kombinere tilstandsrapporten og rapporten om internkontroll dersom dette vurderes som hensiktsmessig.

Departementet opprettholder forslaget om å innføre et lovfestet krav om tilstandsrapportering til kommunestyret. Forslaget vil sikre at kommunestyret regelmessig mottar informasjon om tilstanden i barnevernet, og at kommunestyret selv må ta stilling til kvaliteten og tilstanden i barnevernstjenesten. Sammen med endringer i reguleringen av kommunes plikt til å føre internkontroll, vil dette være en egnet måte å styrke kommunens overordnede styring av barnevernet. Også omfanget av interkommunale samarbeid og hensynet til de brukergruppene som har behov for barnevernets bistand, tilsier et behov for at kvaliteten i barnevernets arbeid i større grad blir satt på dagsorden og blir gjenstand for debatt og kontroll av kommunenes øverste politiske og administrative ledelse.

På bakgrunn av de innspillene som har kommet om hvilket organ og nivå i kommunen som bør ha ansvaret for å legge frem tilstandsrapporten, har departementet kommet til at det vil være best i samsvar både med kommuneloven og med barnevernloven for øvrig at plikten utformes som en plikt for kommunestyret til å få en årlig redegjørelse fra kommunedirektøren om tilstanden i barnevernstjenesten.

Departementet vil samtidig understreke betydningen av at også barnevernstjenestens leder er involvert i rapporteringen. Det vises særlig til høringsuttalelsene fra *FO* og *KS*. Som nevnt i høringsuttalelsen til *KS* er kommunedirektøren bindeleddet mellom det politiske og administrative nivået i kommunen. *KS* understreker i sin

høringsuttalelse betydningen av at barnevernleder selv informerer kommunestyret om hvordan tjenesten arbeider for å oppfylle sine forpliktelser, og om tjenestens tilstand med hensyn til kapasitet og kompetanse i barnevernstjenesten. Departementet er enig i betydningen av å involvere barnevernstjenestens leder i arbeidet med å rapportere til kommunestyret. Selv om ansvaret blir lagt til kommunedirektøren, forutsetter en forsvarlig utøvelse av rapporteringsplikten at kommunedirektøren aktivt involverer barnevernstjenestens leder i arbeidet med å informere kommunestyret om tilstanden i barnevernstjenesten ut fra forholdene i den enkelte kommune.

Tilstandsrapporten skal utarbeides med utgangspunkt i den informasjon som er tilgjengelig gjennom eksisterende digitale løsninger og statistikk på kommune- og tjenestenivå. Bufdir har allerede etablert en nettbasert kommunemonitor med informasjon om barnevernstjenestene i den enkelte kommune. I tillegg er det utviklet en mal for risikovurdering av tilstanden i den enkelte barnevernstjeneste, som benyttes i fylkesmannens dialog med kommuneledelsen, og som kan følge med en tilstandsrapportering til kommunestyret.

Bufdir har utarbeidet et forslag til en nettbasert veileder³ som skal være til hjelp for kommunene ved rapporteringen til kommunestyret. Veilederen utformes slik at rapporteringen kan tilpasses lokale forhold og utviklingsbehov, samt at rapporteringsløsningen gir mulighet til å kunne gi kvalitative vurderinger av resultater og behov for tiltak.

Departementet foreslår etter dette et nytt åttende ledd i barnevernloven § 2-1 som lovfester at kommunestyret selv minst én gang i året skal få en redegjørelse om den kvalitative tilstanden i barnevernstjenesten. Bestemmelsen er utformet med tanke på at det er kommunedirektøren som skal ha det øverste ansvaret for rapporteringskravet. På denne bakgrunn er utkast til nytt åttende ledd i § 2-1 noe endret fra forslaget som ble sendt på høring.

³ https://bufdir.no/aktuelt/ny_veileder_om_tilstandsrapportering_om_barnevern_til_kommunestyret/

7 Plikt til å gi informasjon til politiet om at det er truffet vedtak om skjult adresse

7.1 Gjeldende rett

Med hjemmel i barnevernloven § 4-19 kan fylkesnemnda bestemme at foreldrene ikke skal ha rett til å vite hvor barnet er, såkalt skjult adresse. I akutt saker kan også barnevernleder treffe midlertidig vedtak om skjult adresse, jf. § 4-6 annet og tredje ledd jf. § 4-19 og § 4-9 annet ledd jf. § 4-19. Også etter § 4-29 om midlertidig plassering i institusjon ved fare for utnyttelse til menneskehandel, kan det treffes beskyttelsestiltak som fastsetter begrensninger i hvem som kan få vite hvor barnet er. Barnevernloven gir ikke nærmere vilkår for plassering av barn på skjult adresse.

Muligheten for å skjule barnets adresse etter barnevernloven suppleres av folkeregisterlovens bestemmelser om gradering av opplysninger i barnevernssaker. Adressesperre i Folkeregisteret brukes som et beskyttelsestiltak for trusselutsatte personer. Dette vil i mange saker være et hensiktsmessig virkemiddel for å ivareta barnets sikkerhet, der vilkårene for skjult adresse etter barnevernloven er til stede. Det er imidlertid ingen rettslig automatikk i at et vedtak om skjult adresse etter barnevernloven skal medføre en beslutning om gradering av opplysninger i Folkeregisteret.

Gradering av personopplysninger som er registrert i Folkeregisteret, kan iverksettes hvis det kan forårsake skade for en enkeltperson om innholdet i opplysningene blir kjent for uvedkommende, jf. folkeregisterloven § 10-4 jf. beskyttelsesinstruksen § 2. Graderingen kan være «fortrolig» eller «strengt fortrolig». I begge tilfeller vil barnets adresse sperres for private personer og privat virksomhet. På graderingen strengt fortrolig, vil adressen også sperres for offentlige myndigheter. Opplysninger som er gradert strengt fortrolig kan bare utleveres etter søknad som avgjøres av barnevernstjenesten, jf. folkeregisterloven § 10-4 tredje ledd.

Skattedirektoratet registrerer adressesperringen, jf. folkeregisterloven § 10-4. Barnevernstjenesten må fastsette varigheten av sperringen, og det er bare barnevernstjenesten som kan ned-

gradere et dokument som er gradert av barnevernstjenesten. Det er av stor betydning for barnet at en adressesperring nedgraderes dersom behovet for sperringen bortfaller. Bestemmelse om gradering og nedgradering fremgår av beskyttelsesinstruksen § 5.

Det er i dag ikke en plikt for barnevernstjenesten til å gi politiet informasjon i situasjoner der det treffes vedtak om å skjule barnets adresse. Barnevernstjenesten kan imidlertid uten hinder av taushetsplikt gi politiet opplysninger dersom det er nødvendig for å fremme barnevernstjenestens oppgaver eller for å forebygge vesentlig fare for liv eller alvorlig skade for noens helse, jf. barnevernloven § 6-7 tredje ledd. Departementet legger til grunn at det i de aller fleste tilfeller vil være nødvendig for barnevernstjenesten å gi opplysninger til politiet i saker der det er aktuelt å holde adressen til et barn i barnevernet skjult for foreldre eller andre omsorgspersoner.

Ifølge tall fra Skatteetaten var det i begynnelsen av desember 2019 om lag 260 barn som var registrert med sperret adresse (fortrolig/strengt fortrolig) i folkeregisteret etter melding fra barnevernet.

7.2 Forslaget i høringsnotatet og bakgrunnen for dette

7.2.1 Bakgrunnen for høringsforslaget

Denne problemstillingen ble ikke drøftet av Barnevernslovutvalget. Enkelte høringsinstanser trakk frem at politiet ikke har oversikt over hvor barn som barnevernet har plassert på strengt fortrolig adresse, befinner seg. Det ble vist til at det ikke er rutiner for varsling av politiet i slike saker, og at politiet bør varsles slik at de kan vurdere ytterligere beskyttelsestiltak. Det vil gi barna best mulig beskyttelse.

7.2.2 Forslaget i høringsnotatet

I høringsnotatet om ny barnevernslov viste departementet til at barnevernstjenesten kan gi opplys-

ninger til politiet om trusselutsatte barn uten hinder av taushetsplikt, jf. barnevernloven § 6-7. Å gi slike opplysninger vil bidra til å fremme barnevernstjenestens oppgave med å beskytte barnet og det vil forebygge vesentlig fare for liv eller helse.

Departementet viste til at det er viktig at lokalt politi er kjent med hvor det trusselutsatte barnet bor, slik at de kan være raskere på plass dersom noe skulle skje. Hvis politiet kontaktes om saken, vil de også kunne foreta en politifaglig trusselvurdering, og eventuelt iverksette ytterligere beskyttelses- eller sikkerhetstiltak.

Departementet foreslo å innføre en lovfestet plikt for barnevernstjenesten til på eget initiativ å kontakte politiet når de flytter et trusselutsatt barn til sperret adresse. Etter forslaget er det kommunal barnevernstjeneste som må kontakte politiet, uavhengig av om det er fylkesnemnda eller barnevernleder som fattet vedtaket. Kontakten bør skje før barnet faktisk flytter, og i alle tilfeller bør det skje så snart som mulig etter at vedtaket er fattet.

7.3 Høringsinstansenes syn

Om lag 10 høringsinstanser uttaler seg om forslaget om å lovfeste en plikt for barnevernstjenesten til å kontakte politiet når de flytter et barn til sperret adresse. De som gir direkte støtte til forslaget er *Bufdir*, *Bufetat region øst*, *Kristiansand kommune*, *Kripos*, *Oslo politidistrikt*, *Politidirektoratet* og *Stine Sofies Stiftelse*. *Redd Barna* uttaler at de i det alt vesentlige støtter forslagene i kapittelet der dette forslaget inngår. I tillegg er det om lag 10 høringsinstanser som på generelt grunnlag uttrykker støtte til forslaget om ny barnevernlov.

Bufdir viser i sin uttalelse til at politiet har andre virkemidler til disposisjon for å ivareta barnets sikkerhet enn barnevernstjenesten, og at det er viktig at politiet involveres tidlig i slike saker. De har erfart at det er stor variasjon mellom barnevernstjenestene når det gjelder å involvere politiet når barn flyttes til sperret adresse. Direktoratet anbefaler at det presiseres at det er politidistriktet ved barnets folkeregistrerte adresse når saken oppstår som skal kontaktes, for å unngå usikkerhet omkring dette.

Politidirektoratet støtter forslaget og viser til uttalelser fra *Kripos* og *Oslo politidistrikt* som fremhever at politiet er avhengig av å bli varslet før barnet flyttes. På den måten kan politiet informere barnevernet dersom plasseringen anses sikkerhetsmessig uegnet. *Oslo politidistrikt* uttaler

om dette at de er avhengig av å få varslingen før barnet faktisk flyttes, for å kunne ivareta sikkerheten til barnet på best mulig måte.

Politidirektoratet fremhever også at forslaget vil bidra til at politiet på et tidligere tidspunkt kan foreta en politifaglig trusselvurdering, og eventuelt iverksette beskyttelses- eller sikkerhetstiltak utover de tiltak som er iverksatt av barnevernet.

7.4 Departementets vurderinger og forslag

Departementet finner støtte i høringen til å gå videre med forslaget om å lovfeste at barnevernstjenesten skal gi informasjon til politiet når det er truffet vedtak om at et barn flyttes til skjult adresse. Forslaget er viktig for å ivareta trusselutsatte barn mer effektivt. Departementet har endret ordlyden fra at barnevernstjenesten skal «kontakte» til at de skal «gi informasjon» til politiet, uten at det er tiltenkt noen endring i innholdet i bestemmelsen. Departementet har også endret begrepet «sperret adresse» til «skjult adresse».

Det er i dag ikke en plikt for barnevernstjenesten til å gi politiet informasjon i situasjoner der det er truffet vedtak om skjult adresse for barn i barnevernet. Barnevernstjenesten kan imidlertid uten hinder av taushetsplikt gi politiet opplysninger dersom det er nødvendig for å fremme barnevernstjenestens oppgaver eller for å forebygge vesentlig fare for liv eller alvorlig skade for noens helse, jf. barnevernloven § 6-7 tredje ledd. Departementet legger til grunn at det i de aller fleste tilfeller vil være nødvendig for barnevernstjenesten å gi opplysninger til politiet i saker der det er aktuelt å flytte et barn i barnevernet til skjult adresse. Departementet er enig med *Kripos* i at det er uheldig dersom politiet ikke alltid får informasjon om at barnevernet har flyttet et barn til skjult adresse. Departementet foreslår derfor å innføre en plikt for barnevernstjenesten til å gi politiet informasjon om at det er truffet vedtak om skjult adresse etter barnevernloven. Det skal gis informasjon så snart som mulig etter at vedtaket er truffet.

Departementet mener det er viktig at lokalt politi er kjent med hvor barnet på skjult adresse bor, slik at de kan være raskt på plass dersom noe skulle skje. Hvis politiet informeres om beskyttelsesbehovet, vil de også kunne foreta en politifaglig trusselvurdering, og eventuelt iverksette ytterligere beskyttelses- eller sikkerhetstiltak. Departe-

mentet er enig med *Politidirektoratet* og *Oslo politidistrikt* i at for å ivareta sikkerheten til barnet på best mulig måte, er politiet avhengig av å få informasjon fra barnevernstjenesten før barnet faktisk flytter. Politiet har spesialkompetanse på trusselvurderinger, og et samarbeid mellom barnevern og politi i slike saker vil være til barnets beste. Departementet legger til grunn at det følger av barnevernstjenestens samarbeidsplikt at de bør ta kontakt med politiet allerede på det tidspunkt de vurderer å skjule barnets adresse, jf. barnevernloven § 3-2 annet ledd. Dersom politiet får informasjon i forkant av den aktuelle flyttingen, vil de også kunne informere barnevernet dersom plasseringen anses sikkerhetsmessig uegnet. Det kan også være andre viktige momenter i en vurdering av hvor barnet skal flyttes, men sikkerhetsvurderingen vil naturlig nok være et sentralt moment ved behov for plassering på skjult adresse.

Departementet foreslår at barnevernstjenesten på eget initiativ, og uten hinder av taushetsplikt, skal gi informasjon til politiet i disse sakene. Plikten gjelder når det er truffet vedtak om plassering på skjult adresse med hjemmel i barnevernloven. Hjemmelsgrunnlaget kan være § 4-6 jf. § 4-19, § 4-9 jf. § 4-19, § 4-19 eller § 4-29.

I utgangspunktet bør barnevernstjenesten kontakte lokalt politi der barnet skal flytte, ut fra formålet om at lokalt politi der barnet bor skal få informasjon om at barnet er trusselutsatt og at de da eventuelt også kan bidra med sikkerhetstiltak. I tilfeller der det er uklart hvor barnet skal flytte, vil det derimot være politidistriktet der barnet bor som må kontaktes. *Bufdir* mener det bør presiseres i lovteksten at det er politidistriktet der barnet er folkeregistrert når saken oppstår, som skal kontaktes. Departementet tolker *Bufdir*s innspill som et ønske om en klar regel om hvilket politidistrikt barnevernstjenesten skal henvende seg til. Etter som det i disse sakene kan være grunn til å henvende seg til ulike politidistrikt, alt ettersom om det er bestemt hvor barnet skal flytte, om barnevernstjenesten ønsker politiets vurdering av plasseringsstedet, eller om barnet allerede har flyttet,

mener departementet at det vil være upresist med en slik formulering som *Bufdir* foreslår. Departementet mener derfor at det ikke bør lovreguleres hvilket politidistrikt som skal gis informasjon, men at det må avklares i den konkrete saken.

Dersom det er tvil om hvilket politidistrikt som skal gis informasjon, bør barnevernstjenesten ta utgangspunkt i barnets siste folkeregistrerte adresse, og få avklart med det aktuelle politidistriktet der hvilket politidistrikt som er rett motaker av informasjonen. Departementet legger til grunn at politiet i slike saker vil være behjelpelig med å henvise til rett politidistrikt. Det vil også være snakk om relativt få saker, slik at dette ikke vil være en stor belastning for de involverte instanser.

Et vedtak om skjult adresse etter barnevernloven innebærer ikke nødvendigvis at barnets adresse også er sperret i folkeregisteret. Et vedtak etter barnevernloven kan for eksempel bare være nødvendig i en kort periode for å avklare risikoen for barnet. Departementet ser at det å gi politiet informasjon etter at det er truffet vedtak om skjult adresse etter barnevernloven, kan medføre at det i noen saker gis informasjon om saker der barnets adresse ikke er sperret i folkeregisteret. Departementet mener likevel at det er viktig at politiet får informasjon om trusselutsatte barn, uavhengig av om det faktisk er besluttet adresse-sperre etter folkeregisterloven eller ikke. Det vil være opp til politiet å vurdere hvordan informasjonen skal følges opp.

Departementet foreslår etter dette å innføre en plikt for barnevernstjenesten til å gi informasjon til politiet når det treffes vedtak om skjult adresse i samsvar med barnevernlovens bestemmelser, det vil si § 4-6 jf. § 4-19, § 4-9 annet ledd jf. § 4-19, § 4-19 eller § 4-29. Barnevernstjenesten skal gi informasjon til politiet så snart som mulig etter at det er fattet vedtak. Det følger for øvrig av samarbeidsplikten at barnevernstjenesten bør ta kontakt med politiet allerede fra det tidspunkt de vurderer skjult adresse for barnet, jf. barnevernloven § 3-2 annet ledd.

Det vises til forslag til ny § 6-7 b.

8 Begrensninger i retten til dokumentinnsyn i saker for fylkesnemnda

8.1 Gjeldende rett

Partene har etter barnevernloven § 7-4 rett til innsyn i sakens dokumenter for fylkesnemnda. Det er ikke regler om unntak, og det fremgår eksplisitt at unntak etter forvaltningsloven § 19 første ledd bokstav d) og annet ledd ikke gjelder.

Det er ikke gitt regler i barnevernloven om anonym vitneførsel i saker for fylkesnemnda. Barnevernloven § 7-17 første ledd bokstav c fastsetter at tvistelovens regler i kapittel 24 om vitnebevis gjelder tilsvarende for fylkesnemnda så langt de passer. Det følger av tvisteloven § 24-8 første ledd at et vitne skal oppgi navn, fødselsår og –dag, stilling og bopel før vitneforklaring avgis. Tvisteloven åpner ikke uttrykkelig for at vitner kan avgi forklaring for retten uten at vitnets identitet gjøres kjent for sakens parter. I fylkesnemndene har det likevel utviklet seg en praksis for å tillate anonym vitneførsel i saker der barnet bor på skjult adresse.¹

8.2 Forslaget i høringsnotatet og bakgrunnen for dette

8.2.1 Bakgrunnen for høringsforslaget

Barnevernslovutvalget foreslo ikke endringer i regelen om dokumentinnsyn i saker for nemnda. I høringen av utvalgets utredning påpekte imidlertid *Bergen kommune* at det bør innføres anledning til å tilbakeholde opplysninger i et dokument som skal fremlegges for fylkesnemnda når dette røper barnets oppholdssted i saker med sperret adresse.

¹ Justis- og beredskapsdepartementet utreder for tiden et forslag om endringer i tvisteloven som kan åpne for unntak fra vitners plikt til å oppgi personalia i barnevernssaker der det er vedtak om skjult adresse, med sikte på å sende et slikt endringsforslag på høring. Barnevernloven § 7-17 fastsetter at tvistelovens regler om vitnebevis gjelder så langt de passer. Dette vil innebære at eventuelle endringer i tvisteloven om adgangen til å unnta vitners plikt til å oppgi personalia kan få virkning for saker som behandles i fylkesnemnda etter reglene i barnevernloven.

Sentralenheten for fylkesnemndene har gjort departementet oppmerksom på at det bør vurderes å innføre en klar lovhjemmel som gir fylkesnemndene adgang til å unnta for partsinnsyn opplysninger om identiteten til anonyme vitner og øvrige opplysninger som kan avsløre bostedet til personer på sperret adresse.²

8.2.2 Forslaget i høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet å videreføre hovedregelen om innsyn i alle sakens dokumenter for fylkesnemnda i dagens § 7-4, jf. forslaget til ny barnevernslov § 14-6 første og annet ledd.

Departementet uttalte videre at i saker der det føres anonyme vitner er det likevel et klart behov for å unnta opplysninger om vitnets identitet i sakens dokumenter, slik at partene ikke får innsyn i disse opplysningene. Det er også behov for å kunne unnta andre opplysninger i sakens dokumenter når opplysningene kan bidra til å avsløre barnets adresse i tilfeller der barnet bor på sperret adresse. Dette er av hensyn til beskyttelse av barnet. Departementet foreslo derfor å lovfeste en unntaksregel for slike opplysninger i forslaget til bestemmelsen om partenes rett til dokumentinnsyn, jf. forslaget til ny barnevernslov § 14-6 tredje ledd.

8.3 Høringsinstansenes syn

I overkant av 5 høringsinstanser uttaler seg konkret om dette forslaget, og alle er positive. I tillegg er det om lag 10 høringsinstanser som på generelt grunnlag støtter departementets forslag til ny barnevernslov.

Kripos støtter forslaget, og uttaler at en slik adgang til å nekte dokumentinnsyn kan være avgjørende for å holde barnets oppholdssted skjult når det er nødvendig.

² Brev av 22. august 2018 fra Sentralenheten for fylkesnemndene, om sperret adresse i saker for fylkesnemndene.

Fylkesnemndene støtter forslaget, og uttaler at dette er en naturlig og nødvendig forlengelse av anonym vitneførsel i disse tilfellene.

Bærum kommune støtter forslaget, og mener ordlyden også bør fange opp tilfeller der barnevernstjenesten begjærer vedtak om sperret adresse. De mener også at ordet «anonym» gir inntrykk av at det kan tenkes vitner som er anonyme av andre grunner enn at det gjelder sperret adresse, og at det derfor bør tas ut av lovteksten.

Stine Sofies Stiftelse støtter departementets forslag, og viser til at det er svært uheldig at trusselutsatte barn og deres omsorgspersoner får et dårligere vern fordi hjemmel for anonymisering mangler.

Også *Kristiansand kommune*, *NOBO* og *Trondheim kommune* støtter forslaget.

8.4 Departementets vurderinger og forslag

Retten til kontradiksjon gjelder i alle saker for fylkesnemnda, og partenes fulle innsyn i barnevernssaken er viktig for å oppfylle denne rettigheten. Departementet mener likevel det er et klart behov for å unnta opplysninger om vitnets identitet i sakens dokumenter i saker der det føres anonyme vitner for å beskytte barnets skjulte adresse, slik at partene ikke får innsyn i disse opplysningene. Som flere av høringsuttalelsene viser til, er det også behov for å kunne unnta andre opplysninger i sakens dokumenter når opplysningene

kan bidra til å avsløre barnets skjulte adresse. Dette er av hensyn til beskyttelse av barnet. Det å nekte innsyn i disse opplysningene kan være avgjørende for å kunne holde barnets oppholdssted skjult.

Departementet er enig med *Bærum kommune* i at det også kan være behov for å nekte innsyn i disse opplysningene i selve saken om flytting av barnet til skjult adresse. Departementet foreslår derfor å endre ordlyden, slik at dette kommer klart frem av unntaksbestemmelsen.

Bærum kommune mener ordet «anonym» i lovforslaget om unntak fra dokumentinnsyn, kan leses som at vitner kan være anonyme også av andre grunner enn for å holde barnets adresse skjult. Departementet viser til at forslaget i høringsnotatet først og fremst var knyttet til behovet for å unnta opplysninger fra innsyn i saker der det føres anonyme vitner på grunn av barnets skjulte adresse. Departementet mener at bestemmelsen bare skal gjelde i slike tilfeller.

Departementet foreslår på denne bakgrunn å innta en bestemmelse i barnevernloven § 7-4 nytt tredje ledd. Departementets forslag innebærer at det kan gjøres begrensninger i partenes rett til innsyn i opplysninger om identiteten til anonyme vitner, når vitnet føres anonymt for å beskytte barnets skjulte adresse. Det kan også nektes innsyn i andre opplysninger i saksdokumentene som kan bidra til å avsløre adressen. Det samme gjelder i saker hvor det er fremmet krav om at barnet skal bo på skjult adresse.

9 Enkelte mindre endringer og opprettinger

Barnevernloven § 2-3 første ledd inneholder bestemmelser om departementets oppgaver og myndighet på barnevernsområdet. Flere av oppgavene ivaretas av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) som følge av at direktoratet 1. januar 2014 ble tildelt oppgaver som fagdirektorat. Departementet foreslo i høringsnotatet enkelte mindre justeringer i fremstillingen av departements oppgaver i ny barnevernslov.

Kommunene rapporterer i dag to ganger i året til fylkesmannen og til Bufdir, jf. barnevernloven § 2-3 syvende ledd. I tillegg rapporterer kommunene hvert kvartal til fylkesmannen om oppfyllelse av frister og undersøkelser, jf. barnevernloven § 6-9.

Når fylkesmannen videresender rapporteringen til Bufdir fremgår det ikke opplysninger om navn eller andre direkte identifiserbare forhold. Særlig ved rapportering fra små kommuner kan det i enkelte tilfeller likevel være mulig å identifisere de personene saken gjelder gjennom krysskopling av opplysninger. Ansatte i direktoratet er omfattet av reglene om taushetsplikt i barnevernloven § 6-7. De vil derfor ha taushetsplikt om slike opplysninger.

For direktoratets del innebærer kommunerapporteringen at de får hyppigere og mer detaljert informasjon fra kommunene enn det som følger av SSBs offisielle barnevernsstatistikk. Kommunene svarer blant annet på spørsmål om antall meldinger mottatt siste halvår, antall meldinger fra tidligere som ikke er gjennomgått, og antall meldinger som er gjennomgått siste halvår. Dette gir grunnlag for en automatisk beregning av fristoversittelser. I tillegg rapporterer kommunene på antall henlagte eller henviste meldinger. Det rapporteres også på antall undersøkelser og vedtak om tiltak, samt hvor mye tid kommunen har brukt på undersøkelsene og hvor mange barn som venter på tiltak. Det rapporteres også om antall barn i forskjellige typer tiltak og med tiltaksplan, og hvilket aldersspenn de befinner seg i. I tillegg rapporteres det inn noe mer detaljert informasjon om barn i fosterhjem. Rapporteringen omfatter også opplysninger om saker sendt til fylkesnemndene og kommunens behandlingstid på disse sakene.

Bufdir mottar dataene i et såkalt «datavarehus». Direktoratet benytter deretter dataene til overordnede analyser av utviklingen på barnevernsområdet. Det skal ikke være mulig å identifisere enkeltpersoner, verken direkte eller gjennom krysskopling av opplysninger. Som en del av *Digi-Barnevern* arbeider Bufdir med å legge til rette for bedre analyser på barnevernsområdet gjennom å utvikle en «rapporteringsbank» med utgangspunkt i Bufdirs eksisterende datavarehus, definere krav til data som skal kunne rapporteres fra kommunene i fremtiden, samt definere en standard for overføring av data til rapporteringsbanken. Hensikten er å legge til rette for en mer effektiv rapportering av data, samt legge grunnlaget for å kunne samle og sammenstille tallmateriale fra det kommunale barnevernet som kan brukes til rapportering og styring for både stat og kommune.

For å synliggjøre oppgaven med å utvikle statistikk og analyser på barnevernområdet ble det i høringsnotatet foreslått å ta inn i loven at departementet skal «sørge for å utvikle statistikk og analyser om barnevernet». Det ble vist til at dagens utvikling både gir større muligheter og stiller større krav til analyse og bearbeiding av personopplysninger. Departementet foreslår å ta denne bestemmelsen inn i gjeldende lov. Det vises til forslag til ny bokstav g i barnevernloven § 2-3 første ledd. Det legges opp til at oppgaven med å utvikle statistikk og analyser på barnevernområdet delegeres til Bufdir som fagdirektorat for barnevernet.

Barnevernloven § 6-7 a annet og tredje ledd inneholder en henvisning til § 6-4. Ved en inkurie henvises til bestemmelsens annet og tredje ledd og ikke første og sjette ledd. Departementet foreslår å rette opp dette ved å endre henvisningen til å gjelde § 6-4 uten nærmere spesifisering av hvilke ledd det henvises til.

Barnevernloven § 7-4 henviser til forvaltningsloven § 19 første ledd bokstav c. Riktig henvisning skal være forvaltningsloven § 19 første ledd bokstav d. Departementet foreslår at bestemmelsen endres i samsvar med dette.

10 Økonomiske og administrative konsekvenser

Innledning

Endringene foreslått i denne proposisjonen skal bidra til å styrke rettssikkerheten for barn i barnevernet og deres familier. Bedre styring i kommunene og riktigere hjelp til flere barn gir først og fremst gevinster for det enkelte barn og familie, men også for samfunnet som helhet.

Nedenfor følger en nærmere vurdering av de økonomiske og administrative konsekvensene av forslagene. I kapittel 10 er det enkelte mindre endringer og opprettinger som ikke vil medføre økonomiske eller administrative konsekvenser. Disse er derfor ikke omtalt nærmere i dette kapitlet.

Departementet vil komme tilbake til nødvendige bevilgningsendringer i de ordinære budsjett-fremleggene. Departementet antar at det kun er forslaget om økt aldersgrense for rett til ettervern som vil medføre vesentlige økonomiske konsekvenser.

Utvidet aldersgrense for rett til ettervern

Departementet foreslår i kapittel 3 å utvide aldersgrensen for rett til ettervern fra 23 til 25 år. Forslaget vil medføre at noen av ungdommene som i dag ville fått avsluttet oppfølgingen fra barnevernet når de fyller 23 år, vil ha rett til oppfølging og hjelpetiltak fra barnevernet i ytterligere 2 år. Alle 23-åringene vil imidlertid ikke ha behov for dette. Det er vanskelig å anslå hvor mange det vil gjelde og hva slags tiltak de vil få. I høringsnotatet la departementet til grunn at forslaget vil medføre økte utgifter for kommunene til tiltak for ungdom mellom 23 og 25 år. Flere høringsinstanser har påpekt at forslaget vil gi merutgifter for kommunene. *NOBO* trekker frem at forslaget også vil medføre økt ressursbruk i barnevernstjenesten, til eksempelvis møter og utarbeidelse av planer. Departementet anslår at forslaget kan medføre om lag 24 mill. kroner i årlige merutgifter for kommunene, hvorav 17 mill. kroner er utgifter til tiltak og 7 mill. kroner til saksbehandlingsressurser.

Mange unge uføre har erfaring fra barnevernet og kun en tredjedel av barna med barne-

vernsbakgrunn har fullført videregående skole.¹ Ettervern kan bidra til å redusere utenforskap blant unge voksne. Dersom utvidet aldersgrense for rett til ettervern bidrar til at færre unge blir og forblir uføre, vil det gi gevinster for den enkelte og store besparelser for samfunnet.

Samtaleprosess i fylkesnemndene

Departementet foreslår i kapittel 4 å lovfeste at fylkesnemndleder kan tilby partene å igangsette en samtaleprosess som alternativ til ordinær behandling. Formålet med samtaleprosess er å gi partene mulighet til å bli enige om frivillige løsninger til barnets beste, som hel eller delvis løsning på saken. Samtaleprosess er basert på frivillighet og partene kan trekke samtykke på ethvert trinn av prosessen. Å lovfeste en mulighet til å tilby samtaleprosess som en fast ordning innebærer ingen nye plikter, men gir fylkesnemndene mulighet til å ta i bruk et nytt virkemiddel som legger til rette for dialog mellom partene.

Samtaleprosess har blitt prøvd ut i flere nemnder og i mange av sakene er det oppnådd enighet mellom partene.² Et samtalemøte tar i seg selv kortere tid og krever mindre for- og etterarbeid enn et forhandlingsmøte. En samtaleprosess kan imidlertid innebære flere samtalemøter eller at en sak først behandles i samtaleprosess for deretter å bli behandlet i forhandlingsmøte.

Dersom partene kommer til enighet, kan det føre til at sakene i mindre grad bringes inn for fylkesnemnda og domstolen for nye prøvinger. Det vil være ressursbesparende både for partene, fylkesnemndene og domstolene. Samtaleprosess kan gi et bedre samarbeidsklima mellom barnevernstjenesten og privat part, som kan føre til mer ro og en mer stabil omsorgssituasjon rundt barnet. Bedre samarbeid kan gi ressursbesparelser for barnevernstjenesten på et senere tidspunkt.

¹ https://www.bufdir.no/globalassets/global/Samfunnsokonomisk_analyse_av_hjelpetiltak_fra_barnevernet.pdf

² Oxford Research, Kompetanse og dialog – Evaluering av samtaleprosess i fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker, kapittel 5.

Innføring av samtaleprosess innebærer ikke en lavere terskel for at barnevernstjenesten kan fremme begjæring om tiltak for nemnda og skal dermed ikke føre til at flere saker behandles i nemnda.

Noen saker vil være mer ressurskrevende med samtaleprosess, mens andre vil være ressursbesparende og totalt kan samtaleprosess kanskje føre til færre saker. Samlet sett vurderer departementet at å lovfeste muligheten for fylkesnemndene til å tilby samtaleprosess ikke medfører vesentlige økonomiske konsekvenser.

Fylkesnemndas stedlige virkeområde

Departementet foreslår i kapittel 5 å endre bestemmelsen om fylkesnemndas stedlige virkeområde. Endringen vil ikke i seg selv medføre økonomiske eller administrative konsekvenser, men innebærer at departementet kan bestemme fylkesnemndas geografiske virkeområde. Dersom departementet endrer virkeområdet, vil departementet vurdere de økonomiske og administrative konsekvensene for de berørte aktørene.

Departementet foreslår videre at adgangen til å avgjøre saker i en annen nemnd også skal gjelde dersom særlige grunner tilsier det. Dette vil for eksempel gjelde ved helsemessige årsaker og i saker med sperret adresse. I dag åpner loven for slike midlertidige løsninger når hensynet til en hensiktsmessig saksavvikling tilsier det. Endringen kan bidra til bedre ressursutnyttelse i nemndene, og at sakene kan behandles på en raskere og bedre måte for de berørte partene.

Årlig tilstandsrapportering.

Departementet foreslår i kapittel 6 å lovfeste at kommunestyret minst én gang i året skal få en redegjørelse om tilstanden i barnevernstjenesten. Tilstandsrapporten kan utarbeides med utgangspunkt i den informasjonen som er tilgjengelig gjennom eksisterende digitale løsninger og statistikk på kommune- og tjenestenivå. Departementet mener derfor at rapporteringen ikke vil medføre vesentlig merarbeid for tjenestene. Kommunemonitoren og Fylkesmannens mal for risiko-

vurdering av tilstanden i barnevernstjenestene er eksisterende verktøy som kommunene kan benytte i tilstandsrapporteringen. Videre har Bufdir utarbeidet et forslag til en nettbasert veileder som skal være til hjelp for kommunene. Departementet mener at regelmessig informasjon om tilstanden i barnevernet kan bidra til at kommunens øverste ledelse utøver sitt overordnede ansvar etter barnevernloven på en bedre måte.

Plikt til å gi informasjon til politiet om at det er truffet vedtak om skjult adresse

Departementet foreslår i kapittel 7 å gi barnevernstjenesten plikt til å informere politiet om at det er truffet vedtak om skjult adresse. Bakgrunnen er at ikke alle barnevernstjenester informerer lokalt politi om slike saker. Forslaget vil bidra til bedre beskyttelse av trusselutsatte barn.

Det fattes få vedtak i fylkesnemndene om skjult adresse. Informasjonsplikten vil ikke gjelde for mange saker på landsbasis. Departementet vurderer at merarbeidet for barnevernstjenesten ved en informasjonsplikt ikke vil være omfattende. Når politiet får informasjon om at det er truffet vedtak om skjult adresse, vil de kunne foreta en politifaglig trusselvurdering, og eventuelt iverksette ytterligere sikkerhetstiltak. Informasjonsplikten medfører imidlertid ikke nye plikter for politiet. Departementet vurderer derfor at forslaget ikke vil medføre vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser, verken for kommunen eller politiet.

Begrensninger i retten til dokumentinnsyn i saker for fylkesnemnda

Departementet foreslår i kapittel 8 å lovfeste en begrensning i partenes rett til dokumentinnsyn i saker for fylkesnemnda. Forslaget vil bidra til bedre beskyttelse av trusselutsatte barn. Forslaget vil medføre noe merarbeid knyttet til anonymisering av opplysninger, men det vil omfatte få saker. Departementet vurderer derfor at forslaget ikke vil medføre vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser for fylkesnemnda eller andre.

11 Merknader til de enkelte bestemmelser

Til lovforslagets del I – endringer i lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (barnevernloven)

Til § 1-3 annet ledd

I § 1-3 *annet ledd* gjøres det en endring i første punktum ved at aldersgrensen for ettervern heves fra fylte 23 år til fylte 25 år. Utover dette gjøres det ingen endring i ordlyden. Det vises til nærmere omtale i kapittel 3.

Til § 2-1 nytt åttende ledd

Bestemmelsen lovfester at kommunestyret selv minst én gang i året skal gis en redegjørelse om tilstanden i barnevernstjenesten. Formålet med tilstandsrapporten er å gi kommunestyret innsikt i barneverntjenestens arbeid. Rapporten bør blant annet omfatte forhold som kapasitet og kompetanse i barneverntjenesten, ressursbruk og samarbeid med andre velferdstjenester, samt informasjon om hvordan barneverntjenesten arbeider for å ivareta barn og familiers medvirkning og familiernes erfaringer i møte med barneverntjenesten. Rapportering og vurderinger av kommunens oppfyllelse av lovpålagte oppgaver etter barnevernloven ivaretas gjennom kommunens internkontrollplikt etter kommuneloven kap. 25.

Det er kommunedirektøren som har ansvaret for rapporteringskravet. Det legges likevel til grunn at kommunedirektøren for å kunne utføre redegjørelsesplikten på en forsvarlig måte aktivt må involvere barnevernstjenestens leder i arbeidet med å informere kommunestyret ut fra forholdene i den enkelte kommune. Hovedformålet med bestemmelsen er å gi kommunens øverste ledelse best mulige forutsetninger for å kunne utøve sitt overordnede ansvar for kommunens oppfyllelse av kommunens plikter og ansvar etter barnevernloven på en god og forsvarlig måte. Rapporten utarbeides med utgangspunkt i informasjonen som er tilgjengelig gjennom eksisterende digitale løsninger og statistikk på kommune- og tjenestnivå. Rapporten skal behandles av kommunestyret selv.

Til § 2-3 første ledd ny bokstav g

Bestemmelsen er ny og synliggjør oppgaven med å utvikle statistikk og analyser på barnevernområdet. Det vises til kapittel 10 for nærmere omtale.

Til § 6-7 a annet og tredje ledd

Endringene innebærer at henvisningene til barnevernloven § 6-4 er rettet opp slik at disse ikke lenger er spesifisert til å gjelde enkelte ledd.

Til ny § 6-7 b

Bestemmelsen fastsetter en plikt for barnevernstjenesten til å gi informasjon til politiet når det er truffet vedtak om skjult adresse etter barnevernlovens bestemmelser. Barnevernstjenesten må også gi informasjon til politiet dersom de flytter barnet videre til et nytt sted med skjult adresse. Dersom vedtaket om å holde barnets adresse skjult faller bort, bør politiet informeres om det også. Plikten til å gi informasjon gjelder både i tilfeller der barnevernstjenesten leder treffer midlertidig vedtak med hjemmel i § 4-6 tredje ledd jf. § 4-19, § 4-9 annet ledd jf. § 4-19 eller § 4-29 fjerde og femte ledd, og tilfeller der fylkesnemnda treffer vedtak med hjemmel i § 4-19 eller § 4-29 annet og femte ledd. Det fremgår av bestemmelsen at barnevernstjenesten skal gi informasjon til politiet så snart som mulig.

Til § 7-1

Første ledd regulerer fylkesnemndas stedlige virkeområde og erstatter dagens § 7-1 første ledd og annet ledd første punktum. Endringen innebærer at loven ikke lenger definerer virkeområdet direkte, men at departementet gis myndighet til å fastsette fylkesnemndenes stedlige virkeområde. Bestemmelsen åpner for økt fleksibilitet, blant annet ved at det kan være flere fylkesnemnder i ett fylke, og at det stedlige området til fylkesnemndene ikke nødvendigvis skal følge fylkesgrensene. Se nærmere omtale i kapittel 5.

Annet ledd regulerer adgangen til å endre virkeområdet i en avgrenset periode, og tilsvarer dagens § 7-1 annet ledd annet punktum. Nytt er at bestemmelsen tydeliggjør at saker også kan avgjøres i en annen nemnd i særlige tilfeller. Ved denne vurderingen vil velferds- eller sikkerhetsmessige hensyn tillegges vekt, for eksempel helsemessige grunner eller saker med sperret adresse. Også hensynet til en parts sikkerhet, uforholdsmessig lang reisevei for parter og vitner, eller at en part som er tvangsplassert ikke bør utsettes for lang transport eller risiko for kontakt med uheldige miljøer av behandlingsmessige hensyn, vil kunne regnes som særlige tilfeller.

Bestemmelsen vil som i gjeldende § 7-1 annet ledd annet punktum, gjelde unntaksvis og for en avgrenset periode. Bestemmelsen vil også gjelde i enkeltsaker.

I *tredje ledd* inntas i bestemmelsen at departementet kan gi forskrift om fylkesnemndas stedlige virkeområde.

Til § 7-4 annet ledd

Endringen innebærer at henvisningen til forvaltningsloven § 19 første ledd er rettet til bokstav d.

Til § 7-4 nytt tredje ledd

Bestemmelsen innebærer at det kan gjøres begrensninger i partenes rett til innsyn i opplysninger om identiteten til anonyme vitner, når vitnet føres anonymt for å beskytte barnets skjulte adresse. Det kan også nektes innsyn i andre opplysninger i saksdokumentene som kan bidra til å avsløre adressen. Det samme gjelder i saker hvor det er fremmet krav om at barnet skal bo på skjult adresse.

Til § 7-25

Bestemmelsen innebærer at hjemmelen til å igangsette forsøk med samtaleprosess i dagens § 7-25 erstattes med en fast ordning. Samtaleprosess kan resultere i enighet om frivillige tiltak slik at kommunen trekker begjæringen om tvangstiltak, eller partene nedlegger felles forslag til vedtak og samtykke til at saken avgjøres av nemndleder alene og uten forhandlingsmøte (forenklet behandling). Dersom saken ikke avsluttes etter samtaleprosess, behandles saken som ordinær sak etter barnevernloven.

Første ledd første punktum innebærer at fylkesnemndas leder må vurdere konkret om det skal tilbys samtaleprosess i den enkelte sak. Nemnd-

lederen kan tilby partene å delta i en samtaleprosess som alternativ til ordinær behandling dersom saken er egnet for det. Hvorvidt saken er egnet vil bero på en helhetsvurdering av omstendighetene i den enkelte sak og hensynet til barnets beste. Flere momenter vil være relevante i helhetsvurderingen, herunder forhold ved barnet, sakens inngrepene og partenes forutsetninger og holdninger til samtaleprosess. Nemndleder kan tilby samtaleprosess på ethvert trinn av saken. Nemndleder har imidlertid ikke en plikt til å tilby samtaleprosess.

Første ledd annet punktum angir formålet med samtaleprosess. Bestemmelsen understreker at hensynet til barnets beste er avgjørende og skal være styrende både for prosessformen og for eventuelle løsninger. I tillegg understrekes at det har selvstendig verdi å bedre kommunikasjonen mellom partene, uavhengig av om saken finner sin løsning i samtaleprosessen.

Annet ledd første punktum fastslår at det er krav om at både privat og offentlig part må samtykke for at det kan igangsettes samtaleprosess. Det skal foreligge et reelt samtykke, noe som innebærer at privat part skal ha bli gitt god informasjon om hva samtaleprosess er, og konsekvensene ved ulike utfall av prosessen. Både privat og offentlig part kan trekke sitt samtykke på ethvert trinn av saken. Dersom det prøves samtaleprosess først, og en part under samtaleprosessen vil ha saken behandlet etter ordinær prosess, vil parten ha full anledning til det.

Annet ledd annet punktum fastslår at privat part skal være representert av advokat. Advokaten skal bistå med å ivareta den private parts interesser. Dette er en viktig rettssikkerhetsgaranti for den private part.

I *annet ledd tredje punktum* fremgår det at nemndlederen kan oppnevne en sakkyndig for å bistå i samtaleprosessen. Den sakkyndige skal bistå nemndleder i samtalemøtet, og kan gis i oppgave å observere og veilede partene ved utprøving av midlertidige ordninger. Den sakkyndige tilfører nemnda barnefaglig kompetanse i disse prosessene, og vil ha en viktig funksjon i ordningen.

Tredje ledd første punktum fastslår at nemndleder skal påse at hensynet til barnets beste og private parters rettssikkerhet ivaretas. Dette er et overordnet ansvar som gjelder underveis i hele prosessen. Nemndlederen skal være en fasilitator for partene under samtaleprosessen og skal oppføre seg objektivt og nøytralt. Nemndleder har et særskilt ansvar for at prosessen ivaretar hensynet til barnet på en betryggende måte.

Tredje ledd annet punktum slår fast at nemndleder kan gi partene anledning til å prøve ut en midlertidig ordning for en nærmere fastsatt tid. Dette innebærer at begjæringen fra kommunen stilles i bero mens den midlertidige ordningen prøves ut.

Tredje ledd tredje punktum fastslår at nemndleder på ethvert trinn av saken kan avbryte samtaleprosessen og henvide saken til ordinær behandling. Nemndleder skal avbryte samtaleprosessen dersom prosessformen ikke fungerer etter hensikten.

Fjerde ledd fastslår at departementet kan gi forskrift om gjennomføring av samtaleprosess, herunder om unntak fra fristkravene i barnevernloven kapittel 4 og kapittel 7. Fristkravene nevnes særskilt for å tilrettelegge for at det kan tilbys samtaleprosess også i klagesaker over akuttvedtak, og i hovedsak som oppfølging av et akuttvedtak. For øvrig kan det i forskrift gis bestemmelser

om samtalemøter, deltakelse av parter, advokater, habilitet, nemndledere og sakkyndige, barns medvirkning, forening av saker, midlertidig ordninger og godtgjøring.

Til lovforslaget del II ikrafttredelse

Endringer i barnevernloven § 1-3 om utvidet aldersgrense for rett til hjelpetiltak fra barnevernet, gjelder for ungdom som fyller 23 år fra og med ikrafttredelsestidspunktet.

Barne- og familiedepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i barnevernloven (samtaleprosess, årlig tilstandsrapportering mv.).

Vi **HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i barnevernloven (samtaleprosess, årlig tilstandsrapportering mv.) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i barnevernloven (samtaleprosess, årlig tilstandsrapportering mv.)

I

I lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester gjøres følgende endringer:

§ 1-3 annet ledd første punktum skal lyde:
Når barnet samtykker, kan tiltak som er iverksatt før barnet har fylt 18 år, opprettholdes eller erstattes av andre tiltak som er omhandlet i denne lov inntil barnet har fylt 25 år.

§ 2-1 nytt åttende ledd skal lyde:
Kommunestyret selv skal minst én gang i året få en redegjørelse om tilstanden i barneverntjenesten.

§ 2-3 første ledd bokstav f og ny bokstav g skal lyde:
f) sørge for at det blir utarbeidet informasjonsmaterieell som barneverntjenesten kan bruke,
g) sørge for å utvikle statistikk og analyser om barnevernet.

§ 6-7 a annet og tredje ledd skal lyde:
Tilbakemeldingen skal bekrefte at meldingen er mottatt. Dersom meldingen kommer fra melder som omfattes av § 6-4, skal tilbakemeldingen også opplyse om hvorvidt det er åpnet undersøkelsessak etter § 4-3.

Dersom det er åpnet undersøkelsessak, skal barneverntjenesten gi melder som omfattes av § 6-4, ny tilbakemelding om at undersøkelsen er gjennomført. Den nye tilbakemeldingen skal sendes innen tre uker etter at undersøkelsen er gjennomført og skal inneholde opplysninger om hvorvidt saken er henlagt, eller om barneverntjenesten følger opp saken videre.

Ny § 6-7 b skal lyde:
§ 6-7 b *Plikt til å gi informasjon til politiet om vedtak om skjult adresse*

Barneverntjenesten skal uten hinder av taushetsplikt gi informasjon til politiet om at det er truffet vedtak om skjult adresse i samsvar med denne loven. Barneverntjenesten skal gi informasjon til politiet så snart som mulig.

§ 7-1 skal lyde:

§ 7-1 *Fylkesnemndas stedlige virkeområde*
Fylkesnemnda avgjør saker som reises av kommunene innenfor nemndas stedlige virkeområde. Departementet bestemmer fylkesnemndenes stedlige virkeområde.

Departementet kan av hensyn til hensiktsmessig saksavvikling eller i særlige tilfeller bestemme at saker som reises i én kommune, i en avgrenset periode skal avgjøres i en annen nemnd enn fastsatt etter første ledd.

Departementet kan gi forskrift om fylkesnemndenes stedlige virkeområde.

§ 7-4 annet ledd skal lyde:

De begrensninger i partens rett til å se saksdokumenter som er fastsatt i forvaltningsloven § 19 første ledd bokstav d og annet ledd, gjelder ikke for disse dokumentene.

§ 7-4 nytt tredje ledd skal lyde:

Partene har ikke rett til innsyn i opplysninger om identiteten til anonyme vitner eller andre opplysninger som kan bidra til å avsløre barnets adresse i tilfeller der barnet bor på skjult adresse. Det samme gjelder i saker hvor det er fremmet krav om at barnet skal bo på skjult adresse.

§ 7-25 skal lyde:

§ 7-25 *Samtaleprosess*

Nemndlederen kan tilby partene å delta i en samtaleprosess som alternativ til ordinær behandling, dersom saken er egnet for det. Formålet med samtaleprosessen er å bedre partenes kommunikasjon og gi dem mulighet til å bli enige om løsninger til barnets beste som hel eller delvis løsning på saken.

Partene må samtykke til å delta i samtaleprosessen. Private parter skal representeres av advokat. Nemndlederen kan oppnevne en sakkyndig for å bistå i samtaleprosessen.

Nemndlederen skal påse at hensynet til barnets beste og de private partenes rettssikkerhet blir ivare tatt. Nemndleder kan gi partene anledning til å

prøve ut en midlertidig ordning for en nærmere fastsatt tid. Nemndlederen kan når som helst avbryte samtaleprosessen og henvide saken til ordinær behandling.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av samtaleprosesser, herunder om unntak fra fristkravene i kapittel 4 og 7.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
